

1774.

1. Hofmann, Joannes Andreas: De rebus principibus
S.R.I. regentibus ad imperium dignitatem et per
sonam publicam sustinendam Vicariis.

1775

1. Curtius, Michael Conrad: De civitatibus mediatis
jura statuum immediatorum usurpationibus
Orituris, qua ad audividas nationes atque
san principalem . . . iuritat.
  2. Gieslerus, Cr. Hauricus: De interpretatione
pacis Westphalicae. Commentatio II, Ceditio-
nes reserui praenota.
  3. Gieslerus, Cr. Hauricus: De interpretatione
pacis Westphalicae. Commentatio III. sub instis
Ceditioum hibernarum . . . scripta.
  4. Homburgk zu Vach, Anton Lud: De usurpata materno
in bonis liberorum secundum jus Germanicum.
- 1776
1. Homburgk zu Vach, Anton Lud: De usurpata materno
in Hibernia atque diversis ejusdem causis.

1777.

1. Hombergk jr Vach, Lem. Lud: De usurpatione matris
in Hamia atque Ruernis ejusdem causis

1778

1. Hombergk jr Vach, Lem. Lud: De factis statim et
conditione usurpationis matris in Hamia

low

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and difficult to decipher but appears to contain several lines of cursive script.

1778

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and difficult to decipher but appears to contain several lines of cursive script.

Fri. 63. num. 21.

DISPUTATIO IURIDICA AVSPICIALIS
DE
REBUS PRINCIPIBUS
S. R. I. REGENTIBUS
AD IMPERIUM
DIGNITATEM ET PERSONAM PVBLICAM
SVSTINENDVM
DICATIS

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPE
AC DOMINO

DOMINO FRIDERICO II
HASSIARVM LANDGRAVIO. RELIQA

PRAESIDE
IOANNE ANDREA HOFMANNO

IUR. DOCTORE ANTECESSORE ORD.
ET H. T. DECANO ILL. ICTORVM ORDINIS

PRO
LICENTIA

SVMOS IN VTROQVE IVRE HONORES
AC PRIVILEGIA CONSEQVENDI
PVBlicae ERVDITORVM DISQVISIONI
SVBMITTIT

DIE XXVIII MENSIS NOVEMBRIS A. R. S. CIOCCCLXXIII

IACOBVS GVILIELMVS CORAEVS

RENDA-HASSVS.

MARBVrgI CATTORVM
TYPIS MÜLLERIANIS.

INSTITUT FÜR
HISTORISCHES
RECHT
UND
STATISTIK
DER
UNIVERSITÄT
ZÜRICH
VERLAG
ZÜRICH
1900

§ I.

VARIAE OPINIONES CIRCA RES PVBLICAS AD
DIGNITATEM ET VITAM PRINCIPVM ONE-
RAQVE PVBLICA SVSTINENDA EXHI-
BENTVR.

Sana edocemur ratione, populum, quando ca-
put ciuitatis, seu principem sibi, a quo vult regi, ele-
gerit, ad suppeditanda eidem ad victum necessaria, v-
tilliaque obligari, quibus mensam instruere, se, fami-
liamque suam pro dignitate sustentare, et onera pub-
lica, et rem publicam humeris sustinere, maiestatem
tueri, imminens imperio periculum propellere, illius
necessitatibus subuenire, comoda promouere, dama-
naque auertere possit. Haec enim propriis sumptibus
sufferre adstrictus non est ille, qui ad culmen maiest-
tatis, et principatus euectus est. In philosophorum

A

scholis

2 VARIAE OPINIONES CIRCA RES PVBLICAS

scholis, et praesertim inter iuris naturalis doctores varia inde deducuntur argumenta, et conclusiones. Sunt enim, qui affirmant: populum eum in finem principi suo certa bona modo ad vsum fructum capiendum destinasse, modo ea, quae ipsi haecenus communia fuere, seu quorum vsum ad omnes ex populo hucusque spectant, in principem solum transtulisse. Ac vero sunt negantia contraria aientibus. Nam alii opinantur: doctrinam de rebus publicis ad principatus spectantibus, quae voce barbara *domania* dicuntur, iure naturae non esse fundatam (a); alii putant: populum, qui bona certa principi suo adsignauerit, proprietatem illorum sibi et ciuitati referuasse; principi vero tantum iura usufructuarii adscripta esse. Inde existimant: ea bona, hanc ob causam, nec in totum, nec in partem alienari posse; sed reuocationi semper esse obnoxia (b). Alii vero principi dominium in ea, et quidem circumscriptum attribuunt, recteque putant. Verum enim vero hisce variantibus sententiis neque amplius, nec largius immorabor, neu de philosophorum, neu de exteris regnis et principatibus ero sollicitus (c); sed cum

(a) AVG. de LEYSER in meditat. ad pand. specim. 50, med. 9.

(b) HUGO GROTIUS de iure belli et pacis lib. II, cap. 6, § II, p. 175, Amst. 1670, 8, AD. FRID. GLAEFUY im recht der vernunft u. 1745, 4, lib. III, cap. 4, § 122, p. 954 seq.

(c) De his legi meretur RENAT. CHOPPINVS de *dominio Franciae* lib. I, tit. 1-5 seq. lib. II, tit. 1 seq. qui etiam in CHRISTOPH. ERISII *iure doman.* Francof. ad M.,

cum Germaniae principibus et proceribus mihi praecipue res erit, ideoque ad Ictorum scholas progredi liceat. In his autem variae itidem concurrunt opiniones circa ea bona et res, quae dignitatem, et personam principis regentis publicam sustinere debent. Nam alii modo de hisce rebus ad principatum pertinentibus non dubitant, modo alii illas inficiantur in Germania (d); alii sub illis intelligunt, quae a populo principi tantum sunt tradita, atque attributa; alii vero violenta ferme praesumptione omnia, quae princeps possidet bona, semper, et absque ulteriori discrimine, atque inuestigatione, vtrum aliunde prouenerint, nec ne? publica habent (e). Quod igitur regibus, imperatoribus, et principibus ea omnia, quae populus alias communia habuit, adsignata fuerint, et vsque dum contrarium monstretur, attributa fere censenda sint, non leuissimis rationibus

A 2

tionibus

ad M. CIÖIOCCI, fol. P. I. p. 412 seq. extat. Idem de polonico dominio, aliorumque populorum et regnorum multa in medium profert; adde P. II, P. III, P. IIII, P. V et VI *iuris doman.* a FRISIO editi, 10. FRID. PEEFFINGER. in *Vitriario ill.* vol. III, lib. III, tit. XVIII, § 2 seq. p. 1347 seq. 10. LIMNAEVS in *notit. regni Franciae* lib. II, cap. 8, pag. 589 seq. *Franc. Hotomann* in *Franco-Gallia* cap. VIII seq.

- (d) NIC. CHRISTOPH. L. B. de LYNCKER in resp. II, num. I seq. et decis. 1202, de BERGER in cons. I, P. I, DIET. HERM. KEMMERICHII resp. iur. syll. I, 1727, 8, resp. XVIII, p. 83 seq. de LEYSER de *adsent. Ictor.* cap. 4, sect. 2, § 3.
- (e) WOLFG. ADAM. SCHÖPF in cons. LVIII, num. 18, p. 552. vol. VIII cons. Tub. ibique memorati doctores.

4 VARIAE OPINIONES CIRCA RES PVBICAS

tionibus permotus concedo. Instruēti igitur olim, ad aliorum regnorum exemplum, fuerunt reges, atque imperatores insignibus domaniis, habent quoque principes, proceresque Germaniae bona, quae illis ad tuendum, ac sustinendum dignitatis et ciuitatis splendorem, et quae sunt reliqua, destinata, et tradita fuere. Nihilominus inficias ire nequeo: reges, et principes adhuc alia, praeter ea publica bona, redditus, iura potestati illorum obnoxia, et patrimonia habere. In promptu enim sunt ea bona, iuraque, quae ordines impetii ab imperatoribus, atque imperio romano-germanico variis modis obtinuerunt; sunt feuda, et bona, quae nomine *cammer* *tisch* *tafelgüter* &c. insigniuntur, existunt allodia auita, et adquisita (f). Num vero bona camerae eiusdem sint originis, ac naturae? praefraete quidem in totum negare non audeo; atamen pauca in medium proferam argumenta, quae originem dictorum camerae bonorum quodammodo dubiam reddere possunt, quam alias habent bona principis publica, Gallis *domaines* dicta, et quem mihi formem conceptum, ac speciem de bonis camerae, paucis deinde addam. Interea, cum illis non sentio

(f) ANDR. OCKEL de *praescript. immem.* cap. III, § 16, 10. LAVR. FLEISCHER in *institut. iur. feud.* cap. VIII, § 20 seq. PET. MÜLLER de *camera princ.* len. 1715, 4, ANDR. FLOR. RIVINVS de *bonis princip. patrimon.* Lips. 1737, 4, 10. TOB. HOFMANN de *patrimon. principis priuato cet.* len. 1727, GE. HENR. BRÜCKNER de *domaniis regni germ.* cap. I, num. 25, CHRISTOPH. IVL. CELLARIVS de *principum domaniis*, cap. VI, § 14, in FRISII *iure doman.* P. II.

AD DIGNITAT. ET VITAM PRINCIPVM CET. 5

rio, qui cameraalia, seu domanialia bona principum Germaniae, penitus donationes, et gratias imperatorum habent; cum reges Germanorum non omnes Germaniae ditiones possederunt, nec illis vniuerse imperarunt. Vnde colligendum est: bona principatum germanicorum publica imperatorum gratias generatim nuncupari non posse; nisi sub vocabulo: *gratia, gnade*, ius quoddam quaesitum intelligendum et comprehendendum sit (g), vti illud in litteris clientaribus saepenumero occurrit.

§ II

CONTINVATIO EIVSDEM ARGVMENTI.

Rem ipsam ad ouum adferre liceat. Sumtus publici in Germania antiquioribus temporibus non ita magni fuerunt, vt regibus, principibus, comitibus, aliisque proceribus, qui propterea plerumque auita, et propria possederunt allodia, translatus communium bonorum populi vsus non potuerit sufficere; deinde locus apud LEHMANNVM (h) adhuc alios reditus ostendit

(g) Conf. domini *FRAESIDIS teutscher reichspraxis* P. II, § 1325, p. 138.

(h) in *chron. Spir.* lib. II, cap. 22, seqq. et cap. 44, *BVRGH. GOTTH. STRVVI corp. iur. publ.* cap. X, § 1 seq. cap. XXX, § 37, *CORN. TACITVS de mor. Germ.* cap. XV verba ita facit: *mos est ciuitatibus vltro ac viriim conferre principibus vel armentorum, vel frugum, quod pro honore acceptum, etiam necessitatibus subuenit.*

ostendit. At mutatis temporum circumstantiis, sumtus aequè multiplicati fuerunt publici, ideoque exigente reipublicae necessitate, tributa conferenda, et reditus variis modis augendi fuerunt. Verum quidem est: reges, et imperatores antiquioribus temporibus per omnes fere prouincias, et ditiones Germaniae, in quibus regnarunt, bona, iuraque regia habuisse, quibus, quoniam dignitatem regum, atque imperatorum respexerunt, qualitatem, ac speciem publicam negare nolo. Ast notum, exploratumque est: quod, postquam principes, comitesque suum succedendi ius ab imperatoribus antea saepius in dubium vocatum, obnunciatum, et contradictum magis magisque stabiliuerint, iidem variis artibus sciuerint ducatus, principatus, comitatus variū generis, bona imperii, iuraque regia, quae ab iisdem antea vice imperatorum administranda, aut illis salarii loco concessa fuerunt, sibi propria attribuerint, et deinde plerumque sub nexu clientelari perpetuo ab imperatoribus, atque imperio romano-germanico, aliisue modis, et iuribus recognouerint atque nacli fuerint, quo facto, ampla olim et ditata camera imperatorum, et domania imperii romano-germanici (i) non solum admodum diminuta, verum etiam

(i) BRÜCKNER l. d. 10. EP. PREGITZERI sub praef. GABR. SCHWEDERI defensa disputat. de *domanio I. R. I.* Tub. 1703 in SCHWEDERI diss. T. I, pag. 840 seq., 10. PHIL. RINGLERI de *domaniis Germaniae* libri tres, 1693, 4, lib. II et lib. III, ERN. IMM. TENZEL de *doman. princip. inalienab.* § 24. FRID. CAR. DE BVRI *merkunt. des teutschen lehnrechtes*, pag. 488, seq. Gies. 1738, 4.

etiam imperatorum partim oppignorationibus, venditionibus, supersticiosis donationibus, foundationibus, atque institutionibus ecclesiarum, aliorumque piorum operum (k); partim munificentia, liberalitate, privilegiis, aliisque titulis translata, et in nihilum fere redacta fuerunt, adeoque ea hodie plurima ex parte in manibus ordinum, aliorumque (l) deprehenduntur. Inde facile colligendum est: bona et iura publica imperii romano-germanici, quae antea neque contemplatione ordinum prouincialium, nec populi, nec civitatis dici poterant publica, seu domanialia, naturam, atque indolem modo feudorum, modo aliam induisse, et hoc nomine hodie a principibus, aliisque possideri, quae demum stabilita, et firmata superioritate territoriali, aucta fuerunt.

§ III

DOMANIA GERMANIS IGNOTA NON FVERVNT.

Ducatus, principatus, comitatus, civitates, villae regiae, fiscus regalis, principis, curtes dominicae, vici, communitates, loca et bona fiscalina, homines camerae

(k) BROWERI *antiquit. Fuld.* lib. III, cap. 16, *chron. Reichersperg.* ab anno 1004, *repertorium iur. publ. et feud.* p. 294 seq.

(l) Nobiles enim imperii quoque adquisuerunt domania imperii, STRVVE l. m. cap. XXXII, § 3, pag. 1233; quamvis illorum bona ad restaurandum patrimonium imperatoris publicum destinata non sint, de SENKENBERG in *primis lineis iur. feud.* § 403.

camerae: *Kammerbauern*, proprii, iudaei, auri, argenti, aliaeque metallifodinae, vestigalia, telonia, pontagia, pedagia, census regales, pensiones, tributa, quin etiam bona, prouentus, reditus, iura, resque Germanorum regibus, atque imperatoribus ad perpetuo sustinendam et propriam et reipublicae dignitatem, necessitatemque olim publice destinati fuerunt (§ II). At vero ea bona et res variis nominibus insignita sunt, videlicet cameralia, fiscalia cet. (m), dos coronae, bona regni, principatus, *Kronengüter*, *Kammergüter*, ad cameram videlicet regis, imperatoris, regni, seu imperii (n), *filcum regium*, siue regalem, mensam regiam

(m) SCHWEDER l. m. § XII, seq. p. 850 seq. OTTO FRISING. *de gest. Frid. I.*, lib. I, cap. 12, STRUVIUS l. d. cap. X, § 1 seq. p. 367 seq. de LVDEWIG in *reliq. mscl.* T. III, P. 240, CHRIST. GOTTLIEB BVDERI *amoen. iur. publ.* p. 163 seq. CHRIST. VLR. GRVPENII *orig. et antiquit. Hanover.* Goett. 1740, 4, p. 122 seq. § 16 seq. 10. IAC. MOSERI *teutsches staatsrecht* T. XVIII, cap. 86, § 34 p. 75 seq. J. S. Drümmels *gedanken von der hoheit der erzdomanwürde zc. Francof.* 1745, 4, et 1746, fol.

(n) PFEFFINGER ad *Vitriar.* lib III, tit. 18, § 1, not. (c), p. 1350, Vol. III. Notatu digna sunt verba diplomatis, quibus Maximilianus I imp. Eberhardum senioiorem ducem Wirtenbergiae creans, eiusque diriones dignitate ducatus ornans, usus est, quae sic se habent: ob es were = daß der männlich stamm und lini der herzogen, und herrn von Württemberg ganz absterben, und keiner mehr seyn würde, daß alsdann solch herzogthum = mit aller oberkeit, herrlichkeit, mannschaften, nutzen

regiam (o), cameram regiam (p), forestump^{rae}came-

B

rae
 nutzen, leuten und düttern $\approx$ soll bleiben bei römischen
 Keysern vnd Königen vund bey dem heiligen römischen reich
 ewiglich vnd also in mehrung des reichs widumbgut, der
 Cammer incorporiret und verleibt seyn *re. apud FRID.*
HORTLEDERVM in handlungen von den ursachen des
 teutschen krieges Kayser Carls V *re. Francof. ad M. 1617*
fol. lib. III, cap. 1, num. 9, p. 612. Viterbium *camera*
regni dicitur a Friderico I imp. apud GOLDAS-
TVM *tom. vn. p. 264,* Cameracensis ciuitas camera
 imperii nuncupatur ab imperatoribus; Francofurtum ad
 Moenum eodem nomine insignitum fuit, *CHRIST.*
GOTTL. HALTAVSH glossar. german. medii aevi, col.
 1059, *PETR. de VINIS epist. lib. V, cap. 82, p.*
 106, *Basil. 1740, 8, tom. II, 10.* *DAN. ab OLENS-*
SCHLAGER in erläuterung der guldenen bulle Kayser
 Carls III, *Francof. 1766, 4, p. 25, seq. p. 375, p.*
 378, ideoque iudaei ob censum ad cameram caesaream
 soluendum serui camerae dicti sunt, *SCHWEDER l.*
m. 9 21, p. 855 seq. ab OLENSCHLAGER l. m. p.
 191, *seq. 10.* *FRID. FISCHER de statu et iurisdictione*
iudaeorum § 49, p. 61, *GE. HENR. AYRER de censu*
regali p 41, *GE. FRID. DEINLIN de praestat. gallinar.*
p. 32 seq. de PISTORIVS in amoen. iur. et bist. T. III,
p. 803, T. VII, p. 2227. Ab ea camera redituum pub-
 licorum differt camera iustitiae, *HALTAVS l. m. col.*
 1058, *repertorium iuris privati, P. II, p. 811, seq. p.*
 816, *p. 1223.*

(o) conf. priuilegium Ruperti imp. populo, communi-
 que Florentiae anno c100000 concessum, quom ei
 omnia, quae olim ad fiscum, mensam, vel cameram
 imperii pertinuerunt, indulsit, in *LÜNIGII cod. Ita-*
liae dipl. T. I, p. 1123, *ROVSSET T. I, P. II, p. 302.*

(p) Fridericus II imp. anno c10001111 dedit faculta-
 tem

rae imperialis (q), spectantia. Vnde nuncii camerae, camerarii imperii, quin imo archiprincipes camerarii S. R. I. constituti, et cogniti sunt (q). Sin igitur CASPARO KLOCKIO (r) fides habenda est, Friderici I reditus ex Germania et Italia sexaginta tonnae auri fuerunt. Verum enim vero hodie misera imperii romano-germanici status et conditio (circa reditus publicos est, ita, ut nulla fere augustissimo imperatori supersint bona, nisi annua a nonnullis adhuc ciuitatibus imperii pendenda tributum ad illius reditus ordinarios referre

tem monasterio Citizenensi pro necessitate sua de lignis per singulas hebdomadas duos currus oneratos colligere, et deducere ex foresto, quod apud Aldenburg *forestum camerae* nuncupatur cet., vid. PAVLI LANGII *chron. Citizense*, n. 798 in PISTORII *script. rer. germ.* ex edit. B. G. STRUVII T. I, p. 1169, p. 1170.

(q) PREEFFINGER in *Vitruv. ill.* lib. I, tit. 14, § 12, not. b seq. pag. 1097, p. 1098, vol. I, ibique memorati auctores, HAHNI *Reichshistorie*, P. II, p. 15, nota f. 10. FRID. IOACHIM de *archicamerario S. R. G. I.* Hal. Sax. 1742, 4, EIVSDE. *abh. von dem erzschatzmeisteramt im h. r. reiche*, ib. 1742, 4, FRID. HACKMANN de *germ. imp. archibisaurario*, Helmst. 1711, 4.

(r) de *avarario* lib. I, cap. 4, n. 54.

(s) PHIL. KNIPSCHILD de *iuribus ac priuileg. ciuitat.* imp. lib. II, cap. 17, n. 22, 10. LIMNAEVS ad *capitulat. Caroli V. imp.* art. 23, p. 252 seq. LEHMANN l. m. lib. III, cap. 2, 3, SCHWEDER l. d. § XXXVIII, p. 873, seq. HERM. HENR. ENGELBRECHT de *sterna imperiali ordinaria ciuitatum imperii*, Gryphisw. 1744, et 1751, 4, § 5, seq. p. 13 seq.

ferre velis, quae itidem pedetentim variis modis decreuerunt (t), dum imperatores quibusdam ciuitatibus imperii illa siue ex singulari gratia, liberalitate, et benignitate, siue aliis ob insignia benemerita, aliis vero pro certo pretio modo in totum, modo pro parte largiti sint, aut remiserint, aut aliae titulis singularibus se ab illis immunes effecerint, partim illa in aliorum manus peruenerint. Hisce accessit: ut secundum sanctionem pacis Osnabrugensis (u) liberis imperii ciuitatibus non minus, quam ceteris ordinibus rata et intacta manere debeant regalia, vectigalia, redditus annui, libertatesque confiscandi, collectandi, et inde dependentia, aliaque iura ab imperatore, vel imperio legitimo impetrata, vel longo usu ante hos motos obtenta, possessa et exercita. Quamobrem non sine causa iusta sequioribus temporibus imperatores conquesti sunt de paucis, aut nullis reditibus in imperio amplius percipiendis, ut patet ex lege regia, vulgo capitulatio caesarea dicta, Caroli V (x), et ceterorum augustissimorum imperatorum (y). Hinc aliquoties varia egestati, et necessitati imperii publicae, imperatorumque tenuitati sustentandae, et subueniendae inita sunt consilia salutaria; praecipue vero illud sese commendauit consilium, de non conferendis iterum

B 2

feudis

(t) art. VIII, § 4, adde capitulationem caesaream augustissimi imperatoris Iosephi II, art. I, § 2, § 9, art. V, § 2 seq.

(u) art. 9, art. 23.

(x) capitulatio caesarea nouissima art. XI, § 16 seq.

(y) *ibid.* art. XI, § 10 seq.

feudis imperio apertis maioribus, sed iisdem in vsum imperatoris publicum reseruandis, et tributis ciuitatum imperii restaurandis, et reperendis (z). Verum illud et hoc consilium, mediumque, imperatori, atque imperio prospiciendi haecenus parum profuit, cum pacta successoria, confraternitates, vt et expectantiae antiquiores obstant. Nouissimum contigit exemplum, contemplatione comitatus Hohenembliensis, quem, mortuo comite Francisco Guilielmo Maximaliano, et cum eo extincta comitum stirpe mascula, imperator Franciscus I die XI mensis Martii MDCCCLV contulit domui austriacae, cum praecedente concluso celsissimi iudicii aulici die Veneris VIII mensis Nouembris MDCCCLVIII auctoritate commissionis caesareae; episcopus, et princeps imperii Constantiensis nomine imperatoris, atque imperii possessionem aperti comitatus arripuisset (a). Quin etiam ciuitates imperii circa immunitates legibus imperii, pace Osnabrugensi, capitulationibus caesareis, et priuilegiis imperatorum nituntur. Nam ea subsidia charitatiua vulgo dicta, quae a nobilitate imperio sine medio obnoxia imperatori quandoque suppeditari, atque offerri solent, huc non pertinent (b), neque ea subsidia pecuniaria

(z) *ibid.* art. XI, § 16 seqq. 10. IAC. MOSERI teutsches staatsrecht, lib. II, cap. 231, § 67 seqq.

(a) vid. conclusum iudicii imp. aulici in der neuen euro-päischn staatskanzlei, T. II, p. 434 seq.

(b) 10. DAVID KOEHLER de ortu et progressu subsidii charitatiui imperatori august. ab ordine equestri S. R. I. libera

pecuniaria a statibus Italiae imperatori romano-germanico praestanda (c), nec illud aurum coronarium a Iudaeis post coronationem imperatoris, aliasque eidem soluendum (d), neu mulctae fisco imperij pendendae

B 3

vero ac immediato in necessitatibus publicis praestiti, Altorf. 1728. 4, § 5, seqq. p. 13 seq. Add. HENR. LINXII disput. de subsidio charit. ib. 1677. 4, cap. III, num. 13 seq. p. 16 seq. BERN. LVD. MOLLENBEC de subsidio charit. lib. et immet. imp. nobilium cet. Giff. 1707, 4, et 1750. Constat interea: nobiles immediatos, vult sine medio imperatori subsint, arctiori tamen vinculo eidem esse adstrictos, et PECVLIVM eius, ein Fammerngut constituere, id, quod ei in casibus sibi proficuis ad commodum suum egregie traducere solent, LÜNIG in reichsarchive P. spec. contin. 3, ersten absatz, num. 409, p. 63, adj. 10. ADAM. KOPPIVS de insigni diff. inter S. R. I. comites et nobiles immed. Arg. 1728, 4, sect. II, § 23, p. 282 seq. et in supplem. num. 64, p. 504, vbi verba imperatoris Leopoldi I expresseripto die 30 mensis Augusti 1710 excviii dato sequentia sunt: reichsadel = = so ein sehr importantes stück unser kaiserlichen peculii sey! cet.

(c) CHRIST. PET. BRAUNNER de subsid. pecun. a statibus Italiae imperatori praest. sect. 1, § 6 seq., IVST. HENN. BOEHMER de subsidiis pecun. a statibus Italiae imperatori rom. germ. praestandis, Hal. Magd. 1720, et 1744, 4, sect. II, § 8 seq. p. 30 seq. § 21 seq. p. 41 seq.

(d) IO. SAM. STRYK de auro coronario von der kronenssteuer, in EIVSD. diff. iurid. vol. II, num. XXV, p. 405 seq. 1750, fol. MICH. FRID. LOCHNER de reseruato imperat. exigendi aurum coronarium a Iudaeis cet. Altd.

dendae ad ordinarios imperatoris reditus referri possunt, neu ea tributa, quae secundum matriculam imperii ad expeditiones romanas et communem denarium, ex consensu ordinum singulorum imperii, necessitate, et utilitate publica exigente, sunt pendenda. Quibus addendum est, quod oppignorationes rerum, iuriumque ad imperium romano-germanicum alias spectantium ordinibus imperii tum per capitulationem caesaream (e), cum per pacem Osnabrugensem (f), confirmatas esse constet. Hisce rerum circumstantiis suffultus IOANNES PETRVS de LVDEWIG exclamat (g): *nihil extimescite principes imperii a processu domanali, si fas esset: caesarem illum olim meditari.*

§ IIII

Obloquuntur quidem multi et suam rationem contra nostram dicunt, cum nullum argumentum in re sit, leges imperii deficiant, eamque ob causam iurisprudentiam germanicam veterem ignorare opinantur domania tum imperatorum, atque imperii, quum in terris ordinum imperii, eaque siue inuenta callida, atque excogitationes nonnullorum semidoctorum nouitiorum

Altd. 1726 et 1750, 4, GOTH. MASCOV de *censo iudaico*, Goett. 1735, § 18 seq. 10. GR. PERTSCHII or. *ausp. de iure imperat. exigendi a iudaeis aurum coron.* ccc. Helmst. 1743.

(e) art. X, § 1-4.

(f) art. V, § 25.

(g) in *paradox. iuris maxime publici*, Hal. 1707, 4, § 7, P. 4.

tiorum habent, siue ab exteris populis, modo Italis, modo a Gallis excogitata, et ad Germaniam, eiusque principatus quosdam translata esse existimant. Hisce addunt oppositum ex natura illorum depromptum, vi cuius illa alienari non debeant (§ 1); iam vero obseruantiam antiquiorum temporum, tot tantaque exempla docere imperatores eas res, quae dignitatem et personam principis regentis publicam sustinere debuisse, variis modis alienasse, et in alios transtulisse (§ 2). Verum enim vero argumentis veris, non euentis agendum est, ideoque rationibus contrariis ex legibus, annalium monumentis, atque ex regum commentariis conquisitis oppositionem negationis refellere studebo. Ab initio iam dictum est (§ 1), esse hoc primum, et ex conditione iuris, et ex consuetudine principatus primarium et firmissimum fundamentum, vt populus, eiusque proceres, ad suppeditanda principi ea obstringantur, quibus ille se, suamque familiam pro dignitate sustentare queat. Prostant quoque monumenta rerum gestarum insignia, ex quibus liquet: reges et imperatores antiquioribus temporibus amplissimos redditus, qui illis ad tuendum, ac sustinendum dignitatis et familiae splendorem destinati fuerunt; sed illi sensim imminuti sunt, et prope ad nihilum venerunt (§ 3). Cum igitur imperatores sequiori tempore de iis conquesti sunt, illudque archiprincipes cognitum et perspectum habuerunt, vti praecipue ex lege regia ab imperatore Carolo V iure iurando firmata (h) colligendum est, eam ob causam ordines

(h) art. VIII, X, XXII, XXIII, XXV.

ordines imperii ipsi agnouerunt: se obstrictos esse: salutis augustissimi imperatoris, et mediis se, suamque familiam, decus, et maiestatem tuendi prouidere, et vires imperii, quantum fieri posset, nonnihil restaurare. Quamobrem imperator adstrictus fuit: de non conferendis rursus feudis imperio apertis maioribus, sed iisdem ad tuendum imperium, et se, et sequentes imperatores illius patrimonii subsidiis sustentandos vtendis. Verba capitulationis caesareae sic se habent: zu unterhaltung des reichs, unser und unserer nachkommen der königen, und kaiserem behalten, einziehen, und incorporiren &c. (i). Quaeso igitur, quid hoc est? Nonne haecce verba respiciunt ad bona publica, et redditus, qui imperium, dignitatem, et personam publicam imperatoris augustissimi, eiusque successorum in solio regali sustinere debent? Non igitur profecto de re ipsa amplius dubitandum est, sed de verbis forsitan quaeritur. Hoc quidem concedo: vocabulum *domanium*, seu *demanium* in legibus imperii non occurrere, verum res, atque sententiae vi sua verba parient, quae semper satis ornata mihi quidem videri solent, si eiusmodi sunt, vt ea res ipsa peperisse videatur. Interea monumenta rerum gestarum, et vetustatis exempla satis testantur: imperatores neque rei ipsius, nec verborum ignaros fuisse; inter multa, quae in promptu sunt, in medium proferam Ludouici Bauari

(i) capitulatio caesarea nouissima art. XI, § 10, § 11, 16, 17.

uari imperatoris^{diploma} erectionis Lucae cum territorio vicini in ducatum, et creati primi ducis Lucani Castrucci de Antelminellis die 15 mensis Febr. anno incarn. ccccxxviii (k), vbi, praeter alia, verba sequentia notatu digna sunt: „concedimus et donamus, cum omnibus et singulis villis, castris, terris, fortalitiis, ca-
 „salibus, vasallis, hominibus, possessionibus, honoribus, vsibus, derictis, DEMANIIS, feudis. - ad
 „nos, et sanctum romanum imperium spectantibus,
 „seu pertinentibus cet. Hoc autem negare nolo: imperatores, principes, et viros primarios populorum saepius loco demanii, seu domanii, voce *dominii*, seu camerae vsos esse. Cum igitur Ioannes, et Albertus fratres, et domini terrarum megapolitanarum a Carolo IIII imperatore anno ccccxxviii duces S. R. I. creati fuerunt, ipsorum DOMINIUM megapolense,

C

sub

(k) De LEIBNITZ in cod. dipl. I, p. 128. et ab OLENSCHLAGER in der erläuterten staatsgeschichte des römischen kaiserthumes, in der ersten helfte des 14ten jahrhunderts, 1755, 4, in urkunden n. num. LV, p. 154, 169. adj. STRUVIUM in corp. iur. publ. cap. X, § 1 seq. p. 367 seq. SCHANNAT in vind. litt. coll. 2, p. 122. n. 17, de FALCKENSTEIN in antiq. Nordgau. T. II, cap. III, p. 169, not. c, HUND in metrop. Salzb. T. I, p. 49. In privilegio a Friderico II imp. castro cuidam in perpetuum concesso, verba sunt: „castrum C, et iustitiarius, cum omnibus iustitiis, iustitiariis rationibus
 „omnibus pertinentiis suis, quae de demanio in demaniam - - eidem et heredibus suis provenire poterunt, in perpetuum de speciali gratia, et ex certa
 „scientia nostra duximus concedendum cet. PETR. de VINCEIS in epist. lib. VI, cap. 25, p. 196.

sub nexu clientelari cum omnibus dominiis in principatum, et ducatum sublimatum, erectumque est (1), et cum x calend. Iul. anno cccccclxxvii eidem ducatu Stargardia adiiceretur, in litteris clientelaribus a Carolo III imp. datis verba sequentia facta sunt „ i-
 „ dem *dominium Stargardiae* et vniuersas et singulas
 „ terras, ciuitates, castra, et *dominia* eorum superius
 „ expressata, et quaecunque alia, quibusuis etiam no-
 „ minentur vocabulis, quas et quae, a nobis et impe-
 „ rio sacro tenuerunt, et tenent in feudum, cum om-
 „ nibus et singulis iuribus, prouentibus et pertinenti-
 „ is suis, nec non PLENO DOMINIO, ac merito et
 „ mixto imperio, in verum principatum, et ducatum
 „ magnopolensium ereximus cet. (m). Quod si ve-
 ro verbum *domanii* Germanis insolens, et odiosum
 esse videtur, eis vocabulo camerae, et bonorum came-
 raliu vti licet. Hoc enim bonorum, et reddituum
 genus nemo inficiari potest; quod si vero hoc dubi-
 tas, turpe est, quod ne rustici quidem dubitant. Re-
 ges, atque imperatores omnino habuerunt cameram
 suam, et redditus camerae (§ III); vnde et praeter a-
 lios, militibus stipendium olim persolutum fuit (n),

aliaque

(1) HANS HENR. KLÜVERS Beschreibung des herzogthumes
 Mecklenburg x. P. 1, Hamb. 1737, 8, p. 302 seq.

(m) IDEM l. d. P. III, ib. 1739, 8, p. 319, p. 320;
 adde IO. DAV. KOEHLERI *fata ducatus Alemanniae et
 Sueviae*, Altd. 1735, 1744, 4, § 12, p. 27 seq.

(n) Vid. DAV. GE. STRUBEN in *nebenstunden*, P. II,
 abh. 9, § 5, p. 360 seq., ab OLENSCHLAGER in
 comm.

aliaque onera publica reges, et imperatores sustinuerunt. Sin autem reges, et imperatores immoderate de facto illis abusi sunt, et large, effuseque ea profuderunt, aut donarunt, hoc certo iure non factum est, i. deoque illi regia lege adstricti fuerunt, ne res imperii romano-germanici alienent, nec pignori dent (o). Nam natura et indoles earum rerum publicarum, quibus imperatores, et principes se, suamque familiam pro dignitate sustentare debent, ea est, ut omnibus eorum successoribus in folio regio destinatae sint, eamque ob causam non libera de eorum substantia disponendi facultas illis adscribenda, sed eorum potestas circa eas restricta est, et si alienatio ab imperatore facienda esset, haec non nisi consensu ordinum imperii valide fieri potest (p).

§ V

PRINCIPES ET PROCERES GERMANIAE
HABERE DOMANIA ASSERTITVR.

Regibus Germanorum, atque Imperatoribus iura, res, bona, reditusque publice destinati fuerunt,

C 2

quibus

comm. ad auream bullam Caroli III imp p. 188, p. 190 seq p. 239, p. 379, FRID. LVD. *mobilis de BERGER de origine domanii imp. eiusque indole* in append. animaduers. ad Cocceji ius publ. p. 646 seq.

(o) art. X, § 1 seq. art. XI, § 10 seq.

(p) capitulatio caes. art. X, § 1 seq. 10. MICH. LANGGV. *animaduersiones in HENR. de cocceji prud. iur. publ. lenae 1721, 8, cap. 9, § 18 seq. p. 213 seq. cap. 14, § 9, num 3 seq. p. 242 seq.*

quibus maiestatem, se, suamque familiam pro dignitate sustentare, oneraque publica sustinere debuerunt (§ II seq.), neque eadem domania in omnibus Germaniae terris olim ignorantur; maxime vero in illis ditionibus, in quibus non solum populi, horumque proceres principes suos constituerunt, atque elegerunt; verum etiam in illis terris, quae sero regno germanico accesserunt, v. g. in marchicis; brunsvicibus, megapolitanis, pomeranicis, et reliquis. In his enim duces, principes, qui tum a populo creati, tum proprio iure clauum reipublicae tenuerunt (q), deinde ab imperatoribus confirmati fuerunt. Hinc et principes illi

a

(q) Cognitum enim est: Alemannos, aliosque populos habuisse suos reges, principesque, vt et Bavaros ab initio duces eligendi liberam habuisse potestatem, LEHNIT. T. I, *Scriptor. rer. brunsvic.* p. 368, p. 433, NIC. HIER. GYNOLING de *Henrico auctore Franc. orient. Saxorumque rege*, Hal. 1711, 4, § 36, LVD. PET. GIOVANNI *Germania princeps*, Vlv. 1752, 8, T. II, lib. III, p. 531 seqq. 105. CLAVD. DESTOVCHES *beurtheilung von dem domainenrechte in Teutschland*, Monach. 1768, 8 fortsetzung von der beurtheilung der domainenrechte in Teutschlande, 1768, 8, nachtrag zur beurtheilung 2c. *ibid.* 1768, 8, 10. GE. K. EPPLERN (electoris bavarici aduocati filii) *wirklichkeit der domainen in Baiern*, vertheidiget, und erwiesen wider des vom herrn Joseph Ferd. grafen von Lättenbach in druck gegebenen ungrund der domainen in Baiern 2c. (1768 fol.), die revocirung der graffschaft Falley, als eines domainengutes, mit beilagen I: 38, *ibid.*, 1768, fol. cui obiectum est scriptum sub titulo: gründliche abfertigung der fiscalischen deduction 2c. ab. ANT. 10. LIROWSKY, 1769, fol.

a populis suis, ordinibusque provincialibus ad dignitatem et onera publica sustinenda bona et reditus nati sunt; quin etiam usus, nomina, iura et vigor earum rerum publicarum in principatibus et ditionibus Germaniae longe clariores esse videntur, quam in exteris regnis. Non igitur sine ratione asserit IO. PET. de LVDEWIG (r), eos proderet ignorantiam suam, qui domania principum imperii ducibus, et comitibus negant; at vero de LVDEWIG in eam opinionem venit, quod domania tantum suis formati sex archiprincipibus ex sex illorum magnorum populorum systemate sint tribuenda (s). Postem quidem iamiam illum praetermittere, quia non indistincte et promissive principibus imperii domania concedit, deinde, quoniam systema eiusdem, vnde illud depromit, extra omnem dubitationis aleam non positum est (t); cum vero ille in multis scriptorum suorum locis (u) lectores ad suas differentias iuris feudalis communis, et Lusatici (x) remittit, exploranda erit eiusdem probatio, quam ibidem domaniorum ergo suppeditare conatur, et quidem e diplomate Henrici Leonis Boioariae

C 3

riae

- (r) in *paradox. iuris maxime publ.* § XI, p. 8, et de *obligat. success. in principatus etc.* cap VII, § 3 ** p. 117 seq.
- (s) de *obligat. successoris in principatus et clientelas*, Hal. Ven. 1714, cap. VII, § 3 seq. p. 115 seqq.
- (t) Conf. IO. ADAM. KOPPII praestantissimum opusculum de *insigni diff. inter S. R. I. comites et nobiles immed.* 1728, sect. I, § XI, seq. p. 50 seqq.
- (u) in *comm. ad auream bullam* vol. II, p. 455, in *opuscul. vom ursprunge der landeshoheit etc.* et alibi passim.
- (x) *diff.* 24, p. 46.

22 PRINCIPES ET PROGERES GERMANIAE

riae et Saxoniae ducis, episcopatum Suerinensem constituentis ab anno CIOCLXX (y), vbi verba sic se habent: „ notum facimus, quod pro remedio animae „ nostrae, ad propagandam christianam religionem in „ terra Slauiorum transalbina in loco horroris et vastae „ solitudinis tres episcopatus construximus, allodiis, „ *reditibus mensae nostrae* dotauimus, insuper ea, „ quam gladio et arcu nostro quaesiuimus, hereditate ampliauimus cet. „. Ex verbis igitur *reditibus mensae nostrae* domania adstruere vult; at vero non probat reditus illos Henrico Leoni duci a populo suo esse dedicatos. Interea non inficior: bona mensalia: *tafel-tüchensisch-kammer-güter* et quandoque domania comprehendere (z); interdum vero bona vacantia mensae adiecta (a), itidem mensae praelatorum destinata, aliaque sub illis intelligere possumus (b). Nihilominus res et caussa

integra

(y) Extat illud diploma quoque in IOACH. IO. MADERII *antiquit. Brunsvic.* Helmit. 1678, 4, p. 234 sequum. XVII.

(z) Vid. *Gryphes in integrum restitutus ope Leonis P. I.*, § wir haben uns auch wegen der tisch- und kammergüter etc. in *FRISII iuris doman.* append ad P. VI.

(a) Ducibus Meraniae extinctis, cum Outone duce Meraniae, episcopus bambergensis Henricus aperta episcopati bona tradidit pleno iure, ita, vt ad *domanium* et mensam episcopi spectent. teste IO. FRID. SCHANNAT in *vindem. litt.* coll. 1, p. 122, n. 17.

(b) PAVL. MATTH. WEHNERI *obs. pract. Arg.* 1701, fol. p. 463, CHRISTOPH. BESOLDI *thes. pract. sub voce: bona mensalia, et kammer-güter* p. 139, Norimb. 1697, fol. 10. GE. WACHTERI *gloss. teut. sub rubrica*

in tegra, ac salua est. Nam in statu quouis ciuitatis publico necessario existere debent bona, reditusque, qui ad tuendum principis officium, et dignitatem eius sustinendam, augendamque a ciuitate, et proceribus populi destinati sunt; nominentur autem ea bona, quomodocunque velint, siue domanialia, siue cameralia, feu mensalia (c).

§ VI

CONTINVATIO HVIVS ARGVMENTI.

Sin autem argumentum nostrum ratio ipsa sana confirmat, principi videlicet tanquam capiti ciuitatis a populo tum generatim, tum speciatim prouidendum (§ I, § V), opemque indigenti esse ferendam, tunc etiam consequi debet: imperium romano-germanicum non solum imperatori augustissimo consulere, et prospicere

rubrica: *Kammer*, et CHRISTIANI GOTTLÖB. HALTAVS in *gl. offar. germ. medii aevi*, Lipsi. 1758 fol. sub voce: *kammer*, *kammerknecht*, col. 1057-1063. In recessu imperii 1512 publicato tit. I, § 14 mentio fit bonorum cameralium electorum, principum, comitum et procerum imperii.

(c) VIT. LVD. DE SECKENDORF in *teutschen fürstentaat*, P. III, cap. 1, § 1 seq. p. 357 seqq. len. 1754, 8, AND. CHRISTOPH. ROESENER de *bonis doman.* Lipsi. 1684, 4, cap. 3, num. 3 seqq. cap. 5, n. 15 seqq. GE. HENR. SPRINGSFELD de *apanagiis*, cap. VIII, § 28, GVIL. GOTTLIEB IACOBS de *principis successore domanialia, siue cameralia ab antecessore alienata, iuris ordine seruata reuocante*, Erf. 1742, 4, § 4 seqq. p. 9 seq.

prospicere oportere (d), verum etiam, cum Germania ex multis terris, et ciuitatibus specialibus imperio romano germanico sine medio obnoxii constet, quibus tum reges, tum archiprincipes, duces, principes, comites, proceres, optimatesque praesunt, quemlibet populum singularis ditionis tenere ad constituendos tum reditus, tum res et bona destinanda, vnde ordines et proceres imperii dignitatem, et personam principis regentis, et rempublicam administrantis, nec non onera reipublicae sustinere possint, aut non sufficientibus illis bonis, et redditibus, suadente necessitate publica, seu vilitate, tributis suis publicas pensiones supplere teneantur, quo spectat v.gr. die *Kammerhülfe* x. (e); sint illi, quoad statum, siue clerici, siue mundani, comites, aliiue ordines imperii, et quamuis municipia non habeant bona publica; nihilominus eadem iis redditibus praedita esse debent, quibus illorum necessitatibus subuenire, moenia reparare, aliosque sumtus ferre possint. Inde arcae oppidorum, seu camerae, vulgo *stadtkammereien* deprehenduntur, quarum administrationi certae personae praeficiuntur (f)

(d) Exemplum notatu dignum nobis suppeditant res a Carolo VII imp. gestae, qui ab ordinibus imperii anno MDCCCXIII exegit, vt suis necessitatibus subueniant, vid. IO. IAC. MOSERI *staatshistorie Deutschlands*, unter der regierung Sr. kais. Maj. Carls des siebenden, tenae, 1744, 8, lib. I, cap. 9, p. 312 seqq. add. EIVSDE. *deutsches staatsrecht*, tom. VI, p. 474.

(e) CASP. KLOCKER *de contribut.* concl. 49, BESOLD *de aerario*, cap. I, n. 6, de SECKENDORF I. d. P. III, cap. I, § 4.

(f). Media autem ad suppeditandos principi sumtus publicos, opesque, cum se, suamque familiam pro dignitate alendi; ac sustentandi, tum onera ferendi, varia esse possunt, et quidem ea constitui possunt per bona, res, iuraque a populo eum in finem modo expressse, modo tacite eidem destinata et dedicata, partim ea ex aliis titulis et modis oriri queunt, partim impensis publicis illis iure belli et pacis, successioneque adquisitione accedere possunt, quin immo, princeps ipse ex suo patrimonio bona addicere, et accensere iis valet, hisque ea augere potest; denique attendendum est, quid leges, et consuetudines cuiusvis principatus, et ditionis circa eadem constituent, et quatenus pacta conuenta inter principem et populum de illis inita existant. Nam, etsi cuiusque populi primaeva et expressa domaniorum destinatio et dedicatio non vbique sigillatim ex annalium monumentis probari, neque eorum nominatio ex legibus imperii monstrari possit; tamen ipsa qualitas et vis rerum, bonorumque in legibus imperii extat; verba autem et nomina iureconsultis arbitraria sunt, dummodo in re conueniant, prout ars grammaticis est, qua eadem res diuersis modis loquendi efferuntur. Quodsi enim leges imperii euoluimus, facultates et redditus, qui principes, tum ecclesiasticos, tum mundanos sustinere debent, ab eorum rebus priuatis, et hereditariis, bene discernuntur, dum fructus, census, redditus aerario et statui principali

D

(f) HENR. HAHN ad Wesenbec. Pand. lib. L, tit. 3, tit. 9, SAM. STRYK de iure principis circa rationes ciuitatum, cap. I, num. 62 seqq., cap. III, num. 140 seq.

principali destinati nuncupantur, et res ipsa sequentibus verbis in illis exprimitur: daß sich ein jeder fürst erinnere, und ein anzahl volks zu roß, und fuß . . . nach gestalt, und gelegenheit der zins, nutz, und gült, so Im in seiner camer und zu seinem fürstlich wesen dienen, zu dem . . . gemeinen zug . . . wider die Türken . . . schicken zc. (g). Item, wie von den fürsten hievor steet, also soll es mit den erzbischöffen, und bischöffen, die dann des heiligen reichs fürsten seind, nach gestalt der zins, nutz, und gült, so Ir ieder in sein camer, und zu seinem fürstlichen wesen dienen hat, gehalten werden. In recessu imperii anno 1105XII Treuiri et Coloniae confecto, bonorum cameralium electorum, principum ecclesiasticorum et saecularium, comitum et dynastarum imperii mentio fit (h). Habes igitur in dictis verbis legum imperii res et redditus, qui dignitatem et personam principis regentis publicam sustinere, et onera publica suppeditare debent; hae autem facultates publicae ordinibus imperii dicatae nomine domaniorum ab illis insigniri queunt, prouti etiam hodie iureconsultorum multorum lo-
 quela

(g) Conf. anschlag wider die Türken zc. 1471, 1474 § 2, § 5, § 12 in der sammlung der reichs- abschiede 1747 fol. P. I, p. 253 seq. p. 257 seq.

(h) Tit. I, § 14, *ibid.* P. II, p. 137, R. I. 1542, § 54, § 56 seq. *ibid.* p. 454, 1543, § 24 seq. p. 487 seq. 1544, § 10, p. 498, § 39, § 42, p. 502, 1576, § 11, P. III, p. 355, 1582, § 10, p. 401, 1613, § 5, § 7, seqq. p. 523 seq.

quela est (i); quamvis sumtus ad sustinenda onera publica alias antiquo Germaniae more a principibus, et proceribus imperii regulari modo praestandi per leges imperii C1315XXXXII et sequentibus annis latas, et memoratas, consensu imperatorum conuiuentium, quodammodo conuersionem et mutationem habuerint (k), praecipue, cum utilitas et necessitas futurarum rerum publica maiores impensas exigeret, et quidem partim in statu publico, partim in statu ciuili, etiam mutato statu militari, ad expeditiones in hostem per militem mercenarium, ad munimenta castrorum praefidiis frumentariis, aliisque subsidiis firmanda, ad legationes sustinendas, et quae sunt reliqua; unde tributa tum ordinaria, et extraordinaria, cum perpetua, et temporalia subministranda ad statum imperii, circulatorum, et cuiuslibet territorii publicum sustentandum et tuendum efflagitata fuerunt (l); praesertim,

D 2

cum

(i) CELLARIUS de principum domaniis, cap. III, § 2 seqq. cap. IIII, cap. V, p. 31-51 seq. cap. VI, § 12, seq. cap. VII, p. 95 seqq. SIM. PR. GASSER de memoria initii contra praescriptionem immem. praecipue regali-um et domaniorum, Hal. 1722, § 22, p. 16 seqq. § 24, § 26 seq. p. 20 seqq. ERN. IMM. TENZEL de domaniis principum inalien. Erf. 1728, 4, § 23, GE. 10-SEPH. WEDEKIND de domaniis dominorum territorialium, Manhem. 1773, 4, cap. III, § 22 seqq. p. 25 seqq.

(k) Conf. 10. GE. ESTORIS bürgerl. rechtsgelahrtheit der Deutschen vol. III, § 459, p. 374 seq.

(l) CHRISTIAN. VLR. GRUPPEN in discept. for. cum obseruat. Lips. 1737, 4, obs. IIII, cap. I, p. 884 seqq. De ter-
ris

cum omnes ac singuli electores, principes, et status imperii romano-germanici in libero iuris territorialis tum in ecclesiasticis, cum politicis, exercitio, ditionibus, regalibus, horumque omnium possessione, vigore pacis otfnabrugensis (m), ita stabiliti, firmatique sunt, vt a nullo vnquam sub quocunq; praetextu de facto turbari debeant; quo facto, in terris imperio sine medio subiectis, et principatibus domania quoque ex aliis, praeter memoratos iuris publici vniuersalis modos, promanare possunt, et quidem, v. gr. destinatione, fundatione; incorporatione (n), feudorum apertura, saecularisatione (o), pactis conuentis, aliisque modis legitimis enasci, et constitui, quin etiam principes imperii de illis cum suis ordinibus prouincialibus transigere queunt, vti in terris megapolitanis, aliisque factum est (p).

§ VII

tis megapolitanis transactio inter serenissimum ducem et ordines prouinciales anno 1755 inita singularia hac de re exhibet § 101-110.

(m) ART. VIII, § 1, capitulario caesarea art. I, § 8, art. 9, § 6, art. 15, § 2, § 5.

(n) AU. FRITSCHII diatribe de *unione et incorporatione bonorum cum primis prouinciarum*, len. 1672, 4, NIC. CHRISTOPH. LYNKER de *incorporatione terrarum imperio debitaram*, ib. 1692, 4.

(o) HERM. HENR. ab ENGELBRECHT in *obserrat sel. for.* 1748, 4, obs. XCVII, p. 545 seqq. et laudatus WEDEKIND I, d.

(p) Vid. der zwischen dem durchl. regierenden herrn Herzoge (Christian Ludewig) zu Mecklenburg, und der Mecklenburgischen ritter- und landschaft auf dem zu Rostock gehaltenen deputationstage errichtete erbvergleich vom 15ten April 1755, § 96-99.

PRINCIPES IMPERII ROMANO-GERMANICI 29

§ VII

PRINCIPES IMPERII ROMANO-GERMANICI
DIVERSA HABENT BONA.

Quamvis principes, ordinesque imperii romano-germanici superioritate territoriali gaudeant (§ II); tamen bona, resque, quae ab illis administrantur, et possidentur, varii generis sunt. Nam alia ad patrimonium reipublicae pertinent, ita tamen, ut ea siue principi regenti ad dignitatem tuendam, oneraque ferenda sint destinata, set addicta, siue a ciuitate ad reipublicae statum sustinendum sint reseruata; priora domania, et non raro cameraria, fiscalia cet. dicuntur (§ I, § III), posteriora aerarii publici facultates, landschaftliche Güter, das Staatséigenthum constituunt (q), speciatimque publica sunt. Aliae vero res, iuraque ad superioritatem territorialem, aut regalia referuntur, alia nexu clientelari praedita sunt; unde feuda oriuntur; alia priuata, et propria habentur, et quidem modo ad conseruandum familiae splendorem a maioribus constituta, modo ea proprio facto sunt acquisita, quae discrimen inter allodia auita et acquisita suppeditant. Haec quibusdam bona schatulae: *Chatoulgüter* (r) vocantur.

D 3

§ VIII

(q) ESTOR et HOFMANN l. d. vol. I, § 1045, § 1795, § 2268, vol. III, § 1045, 1054 seq. § 1057-1059, § 1793, § 1819 seqq. p. 638 seq. p. 652 seqq. p. 772, p. 782 seqq., HENR. a COCCENI in vol. I deduct. et conf. conf. II, p. 127, et conf. XV, n. 12 seq. p. 386.

(r) ROESNER l. d. cap. II, num. 8, de PISTORIUS in praef. ad T. III amoen. histor. et iur., IACOBS l. m.

§ VIII

DOMANIA PRINCIPVM DIVERSE DISPERTIVTVR.

Res publicae ad sustentanda ciuitatis et principalis dignitatis onera principi dicatae, a doctoribus varie diuiduntur. Alii profectitia, et aduentitia, vetera et noua formant domania, sub illis origine talia, sub his nouiter adquisita, et addicta intelligunt. Alii primaria, et accessoria statuunt (s). At in his discriminibus longius morari nolo.

§ VIII

VNDE NOMEN DOMANII DERIVETVR DISQVIRITVR?

De vocabulo: *domanium*, itemque *demanium*, doctores maxime disceptant. Alii originem illius de voce: *doma* id est, *herrenhaus* (t), alii de domo, plures

m. § 2, p. 6, vom chafoullsamte Petersberg im Herzogthum Magdeburg vid. Büschings neue erdbeschreibung t. VII, p. 2487, § 6, Hamb. 1765, 8.

(s) BRÜCKNER l. d. cap. II, n. 6 seq., ROESNER l. m. cap. II, num. 17, num. 24 seq., WOLFG. ADAM. SCHOPPEE in conf. LVIII, num. 34, p. 554, vol. VIII conf. Tub.

(t) GASSER l. d. p. 17, in nota (1), et in comm. von Domainen etc in der einleitung zu den Kammeral wissenschaften

plures vero a dominio (u) depromunt. Quibus NICOL. HIER. GYNDLINGIUS (w) etiam etymologiam cum SCHILTERO adiicit, cum res domanii, seu dominicas, a francico vocabulo: *de mains*, de manu, hoc est, potestate, arbitrio, et dispositione principis, deriuat.

§ X

DE BONIS ET REDITIBVS CAMERAE.

Vtrum vero bona cameralia ordinum imperii domanii et rebus publicis a populo principi suo dicatis accenserī possint? a multis in dubium vocatur, et quidem non sine rationibus verosimilibus, et probabilibus, cum ordines imperii bona cameralia raro a populo haberent adscripta; sed ea siue ab imperatore, atque imperio romano-germanico sub nexu feudali obtinuerint, siue a maioribus suis ex allodiis ad id destinata sint, vt camerae vsu perpetuum praesent, eamque ob causam haec frustra ad domania referri possint. Hoc quidem denegare nolui (§ 1): non omnia bona

et

ten § 4 seq., ESTOR l. m. vol. III, § 1058, p. 655. Dominus, domnus, donus, dem, don, demus cer. est titulus honoris, vid. IO. PISTORI *scriptores rer. germ.* cura SVRGH. GOTTE. STRVVI editi in indice T. III adiecto, sub rubrica: *domus, domnus, domnus, demus.*

- (u) PFEFFINGER ad *Vitruv.* lib. III, tit. 18, § 2, not. (b), p. 1349, SPRINGSFELD de *apanag.* cap. VIII, § 28, RINGLER l. m. lib. I, p. 16 seqq.
(w) de *iure oppignorat. territorii.* Hal. Magdeb. 1706, 4, § 19, p. 9.

et reditus, qui a cameris principum, comitumque publice constitutis administrantur, generatim domania habenda esse (x); verum enim vero pro certo tamen illud habeo: bona domanialia tum imperii (§ III), cum principum, aequae ac alia publica, ad cameram respicere, et sub denominatione bonorum cameralium ea contineri, quae indolem domaniorum habent; quamvis nomen domaniorum illis non datum sit (§ VI). Nam, si camera conclauae rationum, et redituum publicorum, fiscumque comprehendit (y), eaque bona publica, quae cameralia, et mentalia: *famurgüter, tafel-tischgüter* &c. nuncupantur, simul administrat; inde consequitur: nomine bonorum cameralium etiam domania contineri nosse (z), vti infra ostensurus sum; nec

(x) OCKEL l. d. cap. III, § 16, *ab ENGLBRECHT* l. m. p. 557, not. II, ANDR, KNICHEN in *comm. ad elect. et ducum Sax. ius et privilegium litis prouocat. nesciunt*, 1596, 4, cap. VII, p. 174, IVST. HENN. BOHRMER T. I, P. II, cons. 50, num. 2, 6, 10, 21.

(y) HALTAVS l. m. Conradus III cameram imperii per *scrinia regni* exprimit, teste GRASHOFIO in *antiquit. mablhus.* p. 173. In Pomerania suecica sunt variae camerae, v. g. *staatskammer, licentkammer* &c., AVG. DE BALTHASAR in *hist. nachricht von den landesgerichten und derselben ordnung im herzogthum Pommern*, sonderl. fö-nigl. Schwedischen antheiles &c., Greifsw. 1733, fol. abth. I, per. II, cap. 1, § 20, p. 151 seqq. p. 158 seq.

(z) De PISTORIVS l. d. P. III, p. 800-803, CELLARIVS l. m, cap. VI, § 12 seq. p. 95 seq. De bonis cameralibus Pomeraniae

nec principi prohibitum est: domania suis allodiis au-
gere, illis prouentus feudorum, et regalium addice-
re; dummodo hoc sine praeiudicio aliorum fiat (a).
Sin igitur imperatori domania imperii constituere, et
redintegrare per leges imperii licet (§ III), eadem
principibus imperii in suis ditionibus cum ordinibus
prouincialibus ordinare, et proprio facto destinare li-
cebit, neque caesaris consensu ad ea opus est, nec im-
perator, neue iudicia imperii status imperii in causis
cameralibus sub quocunque praetextu contra leges,
pacta conuenta, et iura turbare debent (b). Quibus
E
accedit

Pomeraniae svecicae fisch- und Kammergütern vid. PFER-
FINGER l. m. p. 1351 seq. § 3, not. a. In ducatu me-
gapolitano per laudatam transactionem anno 1755 ini-
tam § 71 constitutum est: aus unserer ämtern und den
städten, wird die jährliche contribution, oder steuer nicht in
den landkästen, sondern unmittelbar von unserer kammer
wahrgenommen etc.

(a) De COCCII T. I, conf. 15, p. 886, STRYK de
iure allod. principum imp. cap. 1, n. 24 seqq. cap. II,
num. 35, et de *controuersis for. sel.*, res. I, n. 9, seq.
MART. ERVD. SEIDEL de *sacro domaniorum iure*, af-
fert. VIII, apud FRISEN P. III, p. 19 seq., CELLA-
RIUS l. c. cap. II, § 13, seq. cap. V, § 5 seqq. cap. XVI.

(b) art. 1, § 9 capitul. caes. MICH. HENR. GRIBNER
de *praeiudicio principum imp. ex abusu iuris iustim.* cap.
III, § 4 (c), in opusc. iur. publ. T. I, sect. 5, p. 177.
GE. HENR. ZINKE P. VI der betrachtungen und anmer-
kungen von kammer- und finanzrechten, Job. Seintr.
Gottlob von Justii staatswirthschaft.

accedit, quod principes suas ditiones non omnes sub nexu clientelari teneant; verum existunt quoque allostiales, quae domaniis adici possunt, hocque facto, domania amplificari, et meliora illis reddi queunt, tum illis, cum aliis redditibus, bonisque propriis, nec non adquisitis domaniis additis (c), eaeque pensiones, et obventiones publicae aut certae personae, aut integro collegio eum in finem publice constituto a principe committi possunt (d), quod modo nomine camerae, *rent-rechnungs-domainen-staats-krleges-und-domainen-hof-schatz-kammer, domainen-und-finanz-collegium*

(c) Vid. illustriss. FRID. ERN. *Berggravi de KIRCHBERG*, Comitis de Sayn, et Wittgenstein, comm. de *superiorit. territ. in allodis imp.* len. 1733, et Lips. 1733, 4, cap. 1, § 8 seq. p. 20 seq. STRUBEN in *nebenstunden P. III*, § 22, p. 63 seq. ab OLENSCHLAGER ad *aur. bull.* p. 173, p. 188, p. 190 seq. de SECKENDORF l. m. P. III, cap. 4, § 1 seqq. p. 519 seqq. § 22 seqq. p. 574 seqq. Conf. testamentum a Philippo magnanimo Landgraviot Hassiae cer. piulianae memoriae, die mensis Aprilis anno MDCLXII facto § 40. 42, in FRID. CHRISTOPH. SCHMINKII *egregiis monum. bass.* P. III, p. 613 seq.

(d) CELLARIUS l. d. cap. VI, § 12 seqq. *repertorium iur. publ. et feud.* p. 293-295, sub voce: *domainen, repertorium iur. priv.* P. II, p. 815 et p. 1219 seqq. Dan. Gottfr. Schrebers *abh. von cammergeitern, und einkünften*, Lips. 1754, sect. I, § 4, p. 4 seqq. STRUBENS *rechtl. bedenken* P. II, p. 1 seqq. Joh. Heinr. Lud. Bergius *im polizei-und kammeral-magazin* 2° vol. II, Francof. 1768, p. 8. 74, p. 198. 231.

collegium, modo alio vocabulo, v. g. *rent-kammer-domainen-amt* &c. (e) appellare potest, illisque prae-fides, directores, consiliarios, assessores varii generis, et receptores singulares subiungere valet. Hisce addendi sunt aduocati et procuratores fisci, siue *cameræ, domantal-anwâlter, kammerconsulenten* &c. (f).

§ XI

DE BONIS MENSALIBVS PRAELATORVM.

Cognita quòque sunt bona ex iure pontificio, atque ecclesiastico, aliisque consuetudinibus, quae ad sustinendos episcopos et praelatos, eorumque statum et dignitatem sunt destinata, Vtrum vero illa naturam

E 2

domanio.

(e) Conf. *repertorium iur. priu.* vol. II, p. 1223, sub rubr. *domainenkammer.* Berolini a rege Borussiae, electoreque brandenburgico stabilitum est: das general-ober-finanz-frieges- und domainen-directorium, vid. *Ant. Sried. Büschings neue erdbeschreibung*, P. V, p. 481, § 8, P. VI, Hamb. 1765, 8, p. 2000. In illis terrisprehendimus *königliche frieges- und domainen-kammern, kammer-amter*, *ib.* p. 2082, § 14, p. 2263, *domainen-amter*, *ib.* P. VII, p. 2522, p. 2562, § 11, p. 2611 seqq. § 10, § 11, p. 2642, § 12, p. 2669, p. 2691, p. 2708, § 12, p. 2777, § 11, p. 2896, § 11. *Add. neue europ. staats- und reise-geographie* vol. VI, lib. VII, cap. 3, p. 330 seqq.

(f) Vid. *repertorium iur. priu.* P. II, p. 815, p. 816, sub tit. *kammerprocurator, et kammerproceß.*

domaniorum habeant? inter doctores disceptatum est. At vero distinguendum esse cenſeo inter antiſtites ſacrorum primarios Germaniae, qui ſimul ordines imperii romano-germanici ſunt, et ad gubernacula rei publicae ſedent (g), atque inter eos, qui clauum imperii non tenent. Si prius deprehendimus, domania illis attribuire non dubito. Quodſi vero poſterius exiſtit

(g) De archiepiſcopatu magdeburgico, bremenſi, cum epiſcopatu verdenſi, halberſtadienſi, caminienſi, mindenſi, aliisque domania exhibet BOEHMER in *iure ecclēſ. prot.* lib. II, tit. 26, § 27, p. 1353, vol. I, BÜSCHING l. d. P. VII, p. 2522, p. 2562, § II, add. 10. ERN. FLOERKII diſp. auſp. ſub praeſidio 10. FR. SLEVOGTII habita de *origine bonor. menſal. epiſcop.* len. 1720, 4, *repertorium iur. priv.* T. II, p. 1219 ſeq. § 4: Sic in epiſcopatu Paderbornenſi conſtituta eſt camera aulica, ſunt quoque praefecturae aulicae: küchenämter, rentämter, Büſching l. d. P. V, p. 655, p. 658 ſeq. p. 661, § 7 ſeq. in epiſcopatu Leodiienſi occurrit: hof- und rentkammer, Büſching l. m. P. V, p. 671, § 10, in Othabrugenſi *ib.* p. 688, § 9, 10, in Bambergenſi *ib.* P. VI, p. 1703, § 10, § 12, in Hildeſienſi, P. VII, p. 2876, § 12. Supremi ordinum equeſtrium ſacrorum magiſtri, et quidem teutonici ordinis, et Iohannitici habent ſua bona menſalia, et cameralia in Germania; in Nova Marchia magiſtro ordinis Iohannitici dicata ſunt bona tum menſalia, cum cameralia: tafel- und kammergüter, Büſching l. c. P. VI, P. 1003, P. VII, p. 2171. Quibus addendum eſt: nobilibus Haſſiae tribui bona menſalia: tafelgüter, ESTOR et HORMANN l. d. P. I, § 1988, n. 3, p. 807, P. II, § 3331 ſeq. p. 235 ſeqq. P. III, § 1054, p. 653; quae tamen improprie ſunt intelligenda.

istic, bona mensalia proprie domanialia non sunt habenda, nec a populo episcopis eo modo, ac sine addicuntur, vti domania principi regenti; sed beneficia sunt ecclesiastica (h), quorum proprietas ad ecclesiam pertinet; circa proventus vero, et fructus episcopus solus, aut praelatus ad suam, suaeque ecclesiae utilitatem, dignitatemque libere agere potest. Nihilominus sunt doctores, qui bonis mensalibus antistitum, et praelatorum naturam domanii tribuere solent (i); praecipue, cum ea, vt et ecclesiarum, piorum corporum, ordinum equestrium sacrorum, non minus, quam domania, et camerae bona sine sollemnitate alienari nequeant, et si iniuste, aut irrito modo distracta fuerint, reuocari et vindicari possint (k).

E 3

§ XII

(h) ERÜCKNER l. d. cap. III, n. 39, 40, FRIDEM. ISAAC. LOEWII *com. de eo, quod iustum est principi successori circa reuocanda auulsa*, Lips. 1747, 4, § 18, p. 21. Ex cap. 33, X. de iureiur. domania non sunt certo depromenda; quamuis sint, qui hoc statuunt.

(i) IO. NIC. HERT in resp. XXIII, n. 2, n. 17, p. 60 seq. CHRIST. WIEDVOGEL in conf. CCXXIII, n. 6, BOEHMER T. I, P. I, conf. 15, n. 86, P. II, conf. 35, n. 5 seq. conf. 50, n. 21, SCHOEPFF in conf. 58, n. 19, p. 552, vol. VIII, conf. Tub.

(k) IO. MEICHSNERI decis. XXVI, n. II seqq. p. 567 seq. vol. III, HERT in decis. 229, n. 2, WIEDVOGEL in conf. 200, n. 2, p. 431.

§ XII
DE REBUS AD BONA DOMANIALIA ET
CAMERALIA PERTINENTIBVS.

Praeter homines, res ad domania spectantes variae esse possunt, et quidem integrae prouinciae, comitatus (l), praefecturae (§ XI), oppida (m), vici, pagi, res incorporales, tum mobiles (n), cum imobiles

(l) Cognita est litis causa de comitatu Hohenstein acta, quem elector Brandenburgicus vindicare studuit, et quidem ea ex causa adiecta: da die grafenschaft Hohenstein vor alters einlehn des stiftes Halberstadt gewesen, so nach absterben des letzten grafen von solchem geschlecht, und derer, die darauf in possession gewesen, demselben bischoffthum, eiusque mensae episcopali incorporiret, und vom letzten bischoff bis zum allgemeinen friedensschluß anno 1648 als ein bischöflich domanial- und tafelgut besessen, genuzet, und regieret worden, vid. abdruck des an Se. röml. kaysrl. Majestät x. von Sr. kurfürstl. Durchl. zu Brandenburg abgelassenen unterthänigsten schreibens, betreffend die einziehung der grafenschaft Hohenstein x. apud FRISIVM in adpend. ad P. VI, iuris doman. num. XI, p. 21 seqq.

(m) Oppidum Henrichstadt dictum, appellatur ducis Brunsvico-Guelpherbitani fürstl. Kammergut x. in documento apud IO. PAVLL. KRESSIVM in *vindicis iust. iudicii recuper.* Helmst. 1736, 4, p. 209 et Guelpherbitum nominatur: fürstl. Kammer- und erbstadt x. *ib.* p. 211.

(n) Ad hanc classem pecunia foenebris referri potest, conf. responsum ICrorum hallensium in FRISIVM iure dom. P. V, p. 172, num. XIII.

mobiles, tributa, modo perpetua, modo, quae saltim ad certum tempus conuentum pendi debent, illoque praeterlapso, expirant, nisi noua accesserit pactio, prouentus ex praediis principis, vineis, decimis dominicis, accisis, licentiis, agris, pratis, siluis, municipiis, vicis, pagis, operis praestandis: *dienstgeld*, *fer*, *cauponis*, *villis*, *ouiaris*, *molendinis*, *piscinis*, *piscationibus*, *venationibus*, *pascuis*, *fluminibus publicis*, *vectigalibus* et *stearis cereuisariis*, *vinariis* cet.: *trauksteuer*, *ungeld*, *obhutengeld*, *blasenzinsen*, *einzugsbesitzer-schutz*, *burger-zunft-geld* et. ex chartis *signatis*, *stampfgeld*, ex *locationibus*, *conductionibus*, *annuis canonibus*, *laudemiis*, *censibus detractis*, *emigrationis*, *mortuariis*, *mercipotibus*, *metallifodinis*, et *reliqui redditus*, siue *perpetui*, siue *non perpetui*, *certi*, *incertique* (o) *sunt*.

§ XIII

(o) *De SECKENDORF* l. d. P. III, cap. 2 seqq. p. 367 seqq. p. 575 seqq. *CELLARIUS* l. m. cap. 7. 12. 10. *VOLKM. BECHMANN* de *coronae opibus*, len. 1683, cap. V, § 6, *KLOCK* in *conf* 37, n. 52, p. 344, vol. II, *BERGIUS* l. cit. P. II, p. 200 seqq. § 4, *CHRISTOPH. GE. JARGOWII* einleitung zu der lehre von den regalien, oder majestätischen rechten eines regenten, und sonderlich der fur- und fürsten des h. r. reichs, Rosl. 1757, 4, lb. II, cap. 1, § 6, p. 462 seq. *ESTOR* et *HOFMANN* l. m. vol. 1, § 459 seqq. p. 190 seqq.

§ XIII

EXEMPLA DOMANIORVM IN MEDIVM
PROFERVNTVR.

Hactenus asseruimus: principibus imperii romano-germanici tribuenda esse domania; iamiam variis exemplis quibusdam demonstrabimus id, quod diximus, et testimoniis confirmabimus. Sic imperator augustissimus hodie gloriosissime regens, tanquam rex Hungariae, et Bohemiae, nec non archidux Austriae cer. Iplendidissima habet domania et bona cameralia in suis ditionibus, quibus *Kammeralherrschaften* in Briggouia austriaca sunt addenda (p). De *Bauariae* domaniis supra mentionem fecimus (§ V). Magni electorum boicorum sunt reditus publici, praesertim, praeter alios, ex aureo illo trifolio, aliisque rebus (q). In terris

(p) CHRISTOPH. BESOLD de *regalibus*, cap. VIII, § 1, RINGLER l. d. lib. 1, § 9, de LVDEWIG in *Germania principe*, lib. 1, cap. 5, § 13, § 19, p. 180, p. 183, § IIII seqq. p. 187 seq. *neue europäische staats- und reise-geographie* P. 1, Lips. 1750, 8, lib. 1, cap. 3, § 17, p. 83 seqq. p. 136; § 1 seq. p. 497 seq. § 15, p. 661 seq. § 16, P. II, § 5, p. 411, p. 457 seqq. § 15, BÜSCHING l. m. P. V, p. 120, seq. § 174, § 10 seq. p. 289 seq. § 14 seq. p. 348, § 12, p. 362, § 11, p. 417, p. 435, p. 439 seq. p. 443, seq. p. 451, § 8.

(q) de LVDEWIG l. d. lib. III, cap. 5, § 2 seqq. BÜSCHING l. m. P. VI, p. 1609, § 14 seqq. *neue europäische staats- und reise-geographie*, P. III, cap. 3, § 5, n. 4 seq. p. 79 seqq. p. 97 seq. p. 154 seq. § 16.

terris *electoris palatini ad Rhenum* camera aulica: *hof-
kammer*, censibus, pensionibus, mercedibus praedi-
orum publicorum, et proventibus publicis praest,
aliaque collegia illorum administrationem habent de-
mandatam (r). Praeterea inter singularia electo-
rum palatinorum iura refertur facultas: oppida et do-
minia imperii ab imperatoribus oppignorata eisdem
conditionibus, eodemque pretio, quo oppignorata
fuerunt, redimendi, donec a caesaribus reluantur; de-
inde illi feuda imperii, quae in ipsorum ditionibus va-
cancia fiunt, in liberos usus accipere queunt (s).

F § XIII

(r) IO. IAC. MOSERI einleitung in das kurfürstl. Pfälzische staatsrecht, 1762, 8, cap. XI, § 11, § 13, § 15, § 22, § 24 seqq. § 33 seqq. § 46, § 50 seq. § 60 seq. § 67 seq. § 87 seq. § 94 seq. § 122. seq. add. KEYSLERI reisebeschreibung vol. II, p. 1279 seq. GE. IOS. WEDEKIND de eo, quod iustum est ex fundamento superioritat. territ. circa vectigalia Heid. 1767, 4, BÜSCHING l. d. P. V, p. 1011, § 13 seq. p. 639, § 8.

(s) SCHWEDER de ser. comitum palatin. Rheni singular. ac praerogatiuis praecipuis; § 27, § 28, p. 965 seqq. vol. I dissertat. Add. comm. de iure electori palatino circa domanium imp. in districtu vicar. 1711, 4, et A. D. L. I. W. F. A. sciagraphia, succinctaque delineatio iuris ser. ac potent. principis, ac domino, domino electori, comiti palatino Rheni cet. circa domanium imp. competentis, 1711, 4, IO. FRID. HERTLING de regalibus palatinis cet. Heidelberg. 1734, 4, § 13, p. 65 seq.

42. DE DOMANIIS IN DITIONIBVS ELECTORIS

§ XIII

DE DOMANIIS IN DITIONIBVS REGIS BORUSSIAE ET ELECTORIS BRANDENBURGICI,

Neminem fugit: in terris brandenburgensibus, et regno Borussiae esse res, bonaque, quae dignitatem, et personam regis, electorisque publicam sustinere debent (t); cognitae quoque sunt, praeter generale directorium Berolini constitutum (§ X not. e), camerae in illis ordinatae, et stabilitae, quae fruges und domänen = kammern nominantur (u); notum quoque

(t) PFEFFINGER *ad VITRIAR.* vol. III, p. 1352, *repertorium iur. privati*, vol. II, p. 1220, § 4, *FRISII iur. doman.* P. III, p. 21 seqq. et P. VI, p. 10 seqq. WILH. AVG. RVDLOES *versuch einer pragmatischen einleitung in die geschichte und heutige verfassung der teutschen kur- und fürstl. häuser*, P. I, GOETI 1768, 8, p. 543. seqq. § 23, § 25, n. 3, KEMMERICH *l. m. p.* 92, seqq.

(u) *Conf. repertorium iuris privati*, vol. II, p. 810, § 3, sub tit. *cammer*, add. königl. preussisches reglement, was für justizsachen der krieges- und domainenkammer verbleiben, und welche für die justiz-collegia, oder regierungen gehören, 1749, de ducatu Silesiae vid. *neue europäische staats- und reise-geographie*, P. I, lib. III, cap. 3, p. 578 seqq. et P. VI, lib. VII, cap. 3, p. 330 seqq. P. VII, p. 335, P. VIII, p. 279 seqq. de regno Borussiae vero FRID. SAM. BOCKII *einleitung in den staat von Preußen*, Berlin 1749, 8, P. III, § 8.
P.

quoque est: regem Borussiae, et electorem brandenburgicum magnam contentionem de domaniis cum ordinibus provincialibus, aliisque, tum in Pomerania-brandenburgica (w), quum in ducatu magdeburgico habuisse.

§ XV

IN ELECTORATU ET DUCATIBUS BRUNSVICO-LVNEBURGICIS,

Domania itidem existunt in electoratu, et ducatibus Brunsvico-Luneburgicis. Eorum administratio variis legibus est sancita (x). Anterioribus temporibus

F 2

bus

p. 152, § 19, p. 163 seq. de LVDEWIG in *Germania principe*, lib. II, cap. 5, § 4 seqq; qui tamen § 10 in domaniis clientibus ibidem animadvertit: ea in privatorum manibus fuisse, vid. quoque laudatus BÜSCHING l. c. P. V, p. 585 seq. § 10, p. 626, § 8, p. 761, § 10, p. 709, § 9, P. VI, p. 2080 seqq. p. 2262 seq. § 10 seq. p. 2291, P. VII, p. 2449.

(w) IO. SAM. HERING de alienatione domaniorum a ser. Pomeraniae ducibus facta potent. regiae boruss. et electorali domui brandenb. ob pactum confratern. Grunnitz. et simultan. investituram nil quicquam praecudicante, Sedinii 1732, 4.

(x) Vid. Kurbraunschweig-Lüneburgische Landesordnungen u. Calenbergischen theilcs, P. II, p. 388 seqq. num. LXXXVI, P. III, cap. 5 sect. 1, num. 1 seq. p. 1 seq. p. 12 seq. num.

bus illa bona camerae et mensalia: kammer- und tafelgüter vocata sunt (y), ideoque indolem domaniorum habuerunt; quamvis hoc nomine olim insignita non sint. Obueniunt ibidem quoque kammer-ämter, kammerpächte &c.

§ XVI

IN DVCATV POMERANIAE SVECICAE,

De domaniis in ducatu Pomeraniae svecicae varia testimonia et scripta in promptu sunt; praecipue vero notatu dignus est: *Gryphes in integrum restitutus* op^e Leonis, das ist: actus reuocatorius der vormals bet der

num. 4, 5, cap. 8, p. 30, Zellischen theiles, cap. II, p. 669 seq. num. LIII, cap. V, sect. I, p. 1 seqq. et p. 98 seq. num. XXXI, BÜSCHING I. d. P. VII, p. 2510, § 13, 2522, p. 2562. § 11, p. 2612 seq. p. 2642, § 12, p. 2708 § 11, 12, p. 2896, § 11, WILH. AVG. RUDOLFFS einleitung einer prämatisehen geschichte und verfassung der heurigen kur- und fürstlichen häuser &c. Goett. 1768, 8, P. 1, p. 186 seqq. § 30, § 33, p. 194, n. 7, 8, p. 195, n. 4, neue staats- und reise-geographie vol. VII, lib. VIII, cap. 3, § 7, 8, p. 188 seq. p. 200 seq. p. 335 seqq.

(y) Conf. die Helmstädtische nebenstunden, P. II, add. testamentum Iulii ducis Brunsvico-Luneburgici anno 1582. confectum, et testamentum a Georgio anno 1641 confectum, § 24, LÜNIG im reichsarchive, P. sp. cont. II, abth. 4, absatz 4, p. 286 seq. et IV th. p. 117, REITHMEIERS Braunschwigl. chronik p. 1653.

der hochlöblichen pommerischen fürsten zeiten abalienir-
ten tafelgüter, von dem großmächtigsten köntige in
Schweden anno 1690 angestellet, und in gegenbal-
tung dessen, so darwider gesprochen worden, und das-
von gesaget werden köante, ausgebildet durch einen
liebhaber der wahrheit (z). Hoc scriptum in caussa
reductionis bonorum domanialium in Pomerania sue-
cica fuit publicatum, et controuersias inter ordines
prouinciales Pomeraniae, et procuratorem regium a-
gittas comprehendit.

§ XVII

IN DVCATV MEGAPOLITANO,

Ordines prouinciales ducatus megapolitani aequè
suis principibus et ducibus reditus quasi in dotem ad sus-
tinenda reipublicae onera iamdudum concessisse, inpri-
mis, vt eorum meliori sustentationi, ac mensae inferuire-
tur, inter omnes constat (§ VI), quae in eodem modo bona
mensalia, cameralia, modo domanialia dicuntur, et
pactionibus

F 3

(z) Hic libellus adiectus est P. VI *iuris domanialis* a FRU-
SIO editi, add. RINGLER l. m. lib. III, § 5, ab EN-
GELBRECHT l. m. p. 546 seqq. et in *notitia Pome-
ra-
niae-Suetbicae* p. 122, de BALTHASAR l. d. et de *iure
veinfudationis, speciatim, in refirmationis feudi in Pome-
rania*, Gryph. 1750, 4, cap. 1, § 5, not. 2, p. 10,
cap. II, § 3, p. 14 seq. § IX, p. 19 seq. § 12 seq. p.
24 seqq., BÜSCHING l. m. P. VI, p. 2263, § 11,
p. 2282.

paſſionibus publicis inter principes, et ordines provinciales ſtabilita et confirmata ſunt (a).

§ XVIII

IN DVCATV WIRTENBERGICO,

Non minus certe in ducatu Wirtenbergico, quam in aliis principatibus, aerarium, domanium, caſeſſa Kammer-güter, et bona principis patrimonialia viſitata ſunt; diſtinguenda igitur veniunt ab illis: Kammerſchreibet-güter; quamvis domanialia bona aequae ac patrimonialia ſub unione Wirtenbergiae pleniffima comprehendantur (b). Confirmant quoque domania teſtamentum

(a) vid. laudata tranſactio die XVIII menſis Aprilis anno MDCCCLV inſita, § 69, 70, 71, 72. 96 ſeqq. § 106 ſeqq. § 192 ſeq. § 222, § 228, § 250 ſeqq. § 309, § 320, § 444, § 467, § 513, LARGOW in *miſcell. hiſt. iur. mecklenb.*, KLÜVERS beſchreibung des herzogthumes Mecklenburg 2c. th. III. p. 73, p. 151, th. VI, p. 402 ſeq. n. 5, p. 517 ſeqq. neue europ. ſtaats- und reiſe-geographie, vol. VII, lib. VIII, cap. III, p. 337 ſeqq. Büſching l. d. P. VII, p. 2777. Sunt autem bona ducum megapolitanorum varii generis, nimirum domanial-Kammer- und cabinet-güter 2c.

(b) FRID. CAROLI L. B. de MOSER beyrträge zu dem natur- und völkerechte 2c. vol. II, p. 885 ſeq. GODOFR. DAN. ROEMANNI praetantiſſimum ſpecimen iuris publici ſiſtens hiſtoriam et ius unionis territorii Wirtemb. Tub. 1754, 4. ſect. II, m. 3, § 2, p. 129, not. m, add.

stamentum ab Eberhardo duce Wirtembergiae p. m. anno 1664 conditum (c), itemque vltima voluntas a Carolo Alexandro anno 1737 confecta (d). Nunc dicitio Sterneck cum dynastia Iustingen dominio camerae a celsissimo Carolo duce Wirtembergiae regente adiecta est (e).

§ XVIII

IN TERRIS HASSO-CASSELLANIS,

Serenissimos et clementissimos Landgrauios Hassiae inter potentissimos principes Germaniae referendos esse, nemo in dubium vocabit. Deinde certum, et perspectum est: Hassiae Landgrauiarum ex multis terris, partim allodialibus, partim feudalibus olim, et sequentibus

10. CHRISTOPH. FRID. BREYERi sub EIVSDEM praesidio habita dissertatio auspicialis de *fideicommissio seren. gentis Wirtenb. inprimis de corpore dicto Kammer-schreiberei-gut*, ib. 1769, 4, § 18 seqq. p. 17 seq. *neue europ. staats- und reise-geographie*, P. III, lib. III, cap. 3, § 5, n. 6, p. 646 seq. § 17, p. 765 seq. BÜSCHING l. m. P. VI, p. 1369, § 14, § 15.

(c) vid. HOFMANNi laudatum specimen iuris publici cet., p. 85 seq. p. 111 seq. et p. 129 seq.

* d) *ibid.* p. 93 seq.

(e) HOFMANN et BREYER l. m. § 46, p. 42, 10. FRID. HELFFERICH de *dynastia Iusting. a seren. Wirtenb. duce Carolo nouiter adquisita et dynastia Steußlingae iuncta*, Tub. 1751, 4.

sequentibus temporibus, aliisque legitimis modis coniunctum, ut corpus indiuiduum, coadunatum, auctumque esse, quod non solum ex testatione et agnitione serenissimorum Landgrauiorum, verum etiam ex confessione Guilielmi, Hassiae Landgrauii, in actis causae Nassouicae praecipue adparet. Et quamuis Philippus magnanimus, Hassiae Landgravius, princeps, et heros ille, qui prope vbique ad immortalitatem religione et memoria consecratus est, in suo testamento die VI mensis Aprilis anno C1515LXII composito ad certum euentum partitiones inter quatuor filios suos prioris matrimonii confecerit; nihilominus illo, et quidem § XXVII sanxit: daß sie keine städt, schlösser vnd dörffer erblich wollen hinweggeben, noch verkaufen ꝛc. (f); dum ille ditiones suas, mercedes, fructus, obuentiones, et pensiones tum publice, quam priuatum maxime auxerat (g), eosque camerae publice constitutae curandos commisit, aliasque personas redditibus recipiendis praefecit (h). Deinde Guilielmus III, Landgravius Hassiae inferioris Castellis die 2 Noembris anno domini C1515LXVII legem tulit, et publici iuris fecit, cui titulus est: ordnung fürstlicher rent,

(f) Vid. SCHMINCKII laudata *monumenta bass.* P. III, p. 604.

(g) *ibid.* p. 613 seq. § 40-42.

(h) Conf. Philippi magnanimi Landgrauii Hassiae camerae-ordnung vom 22ten May 1546, § 3. Deinde camerae principis praepositi sunt: modo director camerae, modo praefes dictus, kammerräthe ꝛc. et consiliarii camerae, ober- und kammerräthe ꝛc., hodie kriegs- und domainen-räthe, auch assessoren.

rentkammer zu Hessen, cui praemissa est instructio: was sich vnser Wilhelms von Gottes gnaden, Landgraven zu Hessen ꝛc. kammerrmeister, kammerschreiber, und andere zur landrechnung verordnete, bei anhörung derselbigen vnserer landrechnung verhalten sollen (i). Idem Guilielmus III sapiens, Landgrauus Hassiae cet. cum suis fratribus serenissimis in partitione, et transactione die 28 mensis Maii 1568 inita conuenerunt, et stipulati sunt, vti verba sequentia, tum in prologo, cum § 5 (k) testantur: insonderheit wir, und unsere eheliche mann-leib-: lebens-: erben, und nachkommen, fürsten zu Hessen, bei denselben unsern anererbten fürstenthümern, grafschaften, herrschaften, landen, und leuten, was wir dero igt haben, oder künfftiglich weiter bekommen, und an uns bringen möchten, immer und allweg verbleiben, und dieselbe durch die töchter, und allodial-erben, und ihre angenastete successoren nicht zerrissen, veruendet, noch auch lassen

G

III

(i) Conf. sammlung fürstlich-: besizlicher landes-: ordnungen ꝛc. vol. I, Cassel 1767, fol. p. 339 seqq. num. XCI, vbi dies I mensis Martii 1568 promulgatae legis conspiciuntur. Eodem anno 1568 a Ludouico testatore Landgrauio Hassiae superioris sanctio eiusdem tenoris lata fuit, *ibid.* p. 352. Eadem ordinatio a Carolo Hassiae Landgrauio cet. die I mensis Martii 1682 renouata est, *ibid.* vol. III, p. 184 seqq. num. CCCLXXXVIII.

(k) LÜNIG I. d. T. VIII, P. spec. cont. II, p. 789-798. IO. IVST. WINCKELMANN in beschreibung der fürstenthümer Hessen, und Hersfeld, P. V, cap. 5, p. 506-514. SCHMINK I. d. P. III, p. 632-636, IO. GE. ESTORIS *elem. iur. publ. hess. bcd.* 1752, §. p. 121-152

In, und durch einen andern weg, wie der auch namen haben mag, von unserm fürstlichen männlichen stamm gebracht, und veräußert, sondern vielmehr durch gewisße sähung, und ordnung hinführo nicht weniger, als biesdahero beschehen, ewiglichen bei einander behalten zc., et § 5 verba sic se habent: wir haben uns auch ferner, und zum fürnsten, zuzolge des väterlichen testaments, und verordnung, gegen einander obltigirt, verpstlichter, und verbunden, obltigiren, verpstlichten, und verbänden uns auch dessen hiermit, und in kraft dieses briefes, vor uns, unsere erben, und nachkommen ewiglich, und unwiederustlich, daß unser, noch unserer eheltchen männlichen leib- lebenserben keiner von seinen anererbten schlößern, städten, ämtern, dörfern, zöllern, clöstern und ihreg zugehörungen ichtwas erblich verkaufen, verschencken, zu lehn ansehen, vertauschen, oder auch in andere weise alieniren, oder veräußern soll, oder mag, in keinem weg, wie der namen hat, ohn unser aller, oder unser erbfürsten zu Hesse vorwissen, und ausgedruckte urkundliche sämtliche wissenschaft, und unser unsern handzeten, und anhangenden siegeln, gegebener bewilligung, sondern sollen alle unsere anererbte schlößer, städte, dörfer, zölle, ämter, clöster, und alle ihre zugehöre, uns, und unsern eheltchen männlichen stamm, auch unser allerseits landschaft zum besten, bei einander, unzerrissen, und unveräußert erhalten - - in allewege aber soll unser, oder unser nachkommen keiner keinem könig, fürsten, oder reichsstadt etwas ohne unser aller vorwissen, und sämtliche schriftliche urkundliche

freundliche bewilligung, auftragen, verpfänden, verkaufen, oder in andere wege überlassen, oder dessen zu thun macht haben, in keinem weg etc. Ex his igitur patet: terras hassiacas certo modo corpus indiuiduum constituere, omniaque ea, quae a potentissimis Landgrauis Hassiae publico nomine, et sumtibus parentum, modo bello, modo pace, aliisue legitimis modis parata sunt, aut acquiruntur, aut in posterum comparantur (1), siue a clementissimis Landgrauis ex suis proprio iure adquisitis, et collectis ad usum vitae principalis publicum, et dignitatem sustinendam destinari, et domaniis adiici posse (§ VI, § XXII). Hoc etiam in Hassia accidere potuit, et factum est, ut ex antecedentibus verbis liquet (m). Hoc quoque certum, et indubium est: in Hassia extare res publicas, bona, reditusque pecuniae, qui siue ad principatus statum publicum sustinendum sunt reservati, siue serenissimo Landgrauio regenti ad dignitatem tuendam,

G 2 oneraque

(1) CHRISTIAN. GASTEL de statu publ. Europae nouissimo, Norimb. 1675, fol. cap. XX, num. 10 seqq. p. 746 seq., ESTORIS elem. iur. publ. hass. bod. cap. II, p. 10-33, cap. VIII, p. 245 seq. cap. XII, p. 275 seq. p. 306, IDEM de ditone hassiaca ad Piverram cer. Marb. 1770, 4.

(m) Allodii iure possidere Hassiae cassellanae lineae ser. Landgrauis comitatum schaumburgicum. monstrat ESTOR l. d. cap. XII, § 106, p. 277, IIII, cap. XVI, § 129, p. 310; nihilominus ille terris hassiacis adiectus, et serenissimo Landgrauio Hassiae, eiusque successoribus adscriptus est art. XV. § 3 instr. pacis ofnabrug.

52 IN TERRIS HASSO-CASELLANIS.

oneraque ferenda sunt additi; sunt deinde res, iura, emolumenta, fructusque, partim ad superioritatem territorialem, partim ad regalia pertinentes; existunt feuda, non solum imperii, verum etiam alia (n); sunt quoque principis bona propria, *chatoul. güter* dicta, et allodia avita (§ VII); vnde tributa, vectigalia, pensiones, mercedes, census, et proventus vberissimi, et praestantissimi producuntur (o). Accedunt census ludaeorum, hominum propriorum, et liberorum, pecuniae: *inzugs, beisitzer - burger, zunft = abzugs - sterbefalls - oder beste hauptthaidigung, schug - silber - und andere geldter* dictae (p), proventus ex forestis, salinis, metallifodinis, et reliqua commoda principis regentis, vt et accisae, licentiae, alique reditus varii generis, qui modo in vsum publicum, modo principis victum, eiusque dignitatem sustentandam, et in alias necessitates, aut utilitates impenduntur, et dispensantur. Mentio quoque fit satrapiarum camelialium

(n) ESTOR in *origin. iur. publ. hass.* cap. XVIII, XVIII, XX, XXI, p. 126 seqq. et in *elem. iur. publ. hass. bod.* cap. II, cap. XVI.

(o) BÜSCHING l. d. P. V. p. 1109, § 13, *neue europäische staats - und reise - geographie*, P. IIII, p. 235, num. 65. et p. 239, num. 4.

(p) fürstl. Hesso - Casselische verordnung vom 26 Maii 1738: wegen des *inzugs = beisitzer = burger = zunft. abzugs - geldtes, sterbefalles = oder = haupt - thaidigung* &c.

ralium, Kammerämter (q). Vnde patet: in Hassia esse bona cameraia, quae per collegium publice constitutum administrantur, quod a serenissimo et clementissimo FRIDERICO II Landgrauio Hassiae gloriosissime regente nomen: *der krieges- und domainen-kammer* anno CIOIOCCCLX consecutum est (r), cui iamiam praepositi sunt praefes, duo directores, consilarii, et assessores. Eidem collegio iam ^{11 Jul.} _{23 Aug.} CIOIOCCXXXVI demandatum est: ut ordinationes de opibus principis melioribus efficiendis promulgare possint (s).

G 3

§ XX

(q) Vid. fürstl. hessische oberappellations-gerichts-ordnung, Cassel, 1746, fol. tit. 2, p. 4, de SENCKENBERG de *iud. princip.* p. 162 seq.

(r) Conf. ausschreiben der fürstlichen regierung in Cassel vom 28 März, und vom 8ten April 1760, fol. vermöge deren die fürstliche rentkammer zur krieges- und domainen-kammer, desgleichen die steuerstube zum steuer-collegio erklärt, anebeneben, das kriegespfennig- und oberforst-amt, mit der krieges- und domainenkammer vereinbaret worden; add. sammlung fürstl. hessischer landes-ordnungen x. vol. 1, p. 471, num. 47, et pag. 488.

(s) Verba sunt: sollen auch die accis-licents-zoll-zehnt-milchlenbann, oder anlegungs- auch hutens- und wirtsch-schäffereibaltungs- und davon fallende praestations-ungleichen bier- oder branteweins- resp. brau-brenn- und schenk- oder sonst-

9c

ET IN ALIIS GERMANIAE DITIONIBVS.

Possent adhuc alia testimonia de reliquis principatibus Germaniae, eorumque domaniis (t) in medium proferre, v. g. de terris monasteriensibus (u), brabantinis (w), holfaticis (x), anhaltinis (y), aliisque, nec

ge kammeral-sachen vorkommen, wobei einer von adel, oder auch deren hinterlassen interessiret, der rentkammer alleinige gerichtbarkeit begründet; mithin dieselbe befugt seyn, zur verbesserung der herrschaftlichen intraden betreffenden kammeralwesens verordnungen ins land auszulassen, und über deren aufrechterhaltung, vermittels cognoscierung und bestrafung der etwaigen contravenienten verfügung zu thun u. At de iurisdictione camerae reddituum publicorum antea concessa aliud lex sancit die $\frac{15}{25}$ Nov. 1743 promulgata.

- (t) Neue staats- und reise-geographie, P. II, sect. III, § 31, p. 199 seqq. et P. I, p. 575, p. 993, de NVRI in erläuterung des teutschen lehnrechtes u. Gießen 1738, 4, p. 477 seqq. et p. 485 seqq. ANTON. FRID. BÜSCHINGS vorbereitung zur gründlichen und nützlichen kenntniß der geographischen beschaffenheit und staatsverfassung der europäischen reiche und republicken, Hamb. 1768, 8, p. 139 seqq. § 110 seqq.
- (u) Vid. staats- und reise-geographie, vol. VIII, p. 278 seq. p. 751, BÜSCHINGS neue erdbeschreibung P. V, p. 667, § 8. De episcopatu hildesienfi IDEM BÜSCHING P. VII, p. 2866, § 12, et staats- und reise-geographie P. VII, p. 341 seq. quaedam suppeditant.
- (w) PFEFFINGER ad Viatr. lib. III, p. 1352.
- (x) BÜSCHING l. d. P. VII, p. 2831, § 15.
- (y) Conf. FRISII *ius doman.* P. VI, p. 9.

nec non de comitatibus, dummodo temporis ad scribendum mihi esset satis. Sufficiant haec pauca; at reliquum mihi est: quaedam de indole, qualitate, et iuribus domaniorum dicere.

§ XXI

DE DOMANIORVM INDOLE.

Re perspecta, et cognita, veritas perspicua est: res, et bona esse necessaria: quae dignitatem, et personam principis publicam sustinere debent (z), et ad onera reipublicae ferenda sufficiunt (§ 1). Cum vero illorum permansio in ratione bene considerata stabilis, et perpetua esse debeat, ut non solum princeps regens, sed etiam eiusdem successores principatus (a), contemplatione reipublicae, eundem finem obtinere queant, ne ciues, et parentes tributis magis grauentur, nec in posterum, regulari modo, eo maioribus sumptibus defectum domanii ferre cogantur; inde fauor et firmitas, constans, fixa, atque fere immutabilis natura domaniorum colligi potest. Accedit, quod princeps circa illa libero arbitrio, et moderamine non gaudeat; sed restricto fruatur, cum domania instar dotis, respec-

(z) *de cocceii* in vol. I deduct. et resp. conf. II, p. 127 seq.

(a) *SFRVVII corp. iur. publ. cap. X, § 1. 2. p. 367 seq.*
STRYK de iure principis circa rationes ciuilitatum, cap. VII, n. 19 seq. et de iure allodiali principum imperii num. 24 seqq.

tu regni, et principatus habeantur, quae ad sustinenda onera reipublicae perpetuo duratura constituta censentur (b). Quamobrem visio veri communis, et nota veritatis perennis ea erit, quod ea bona et res, quae ad cameram principis eiusque vitam, nec non ad onera reipublicae sustinenda publice sunt destinata, neque in totum, nec ex parte, a regibus et principibus vendi et alienari, oppignorari (c); donari, diminui, disperdi, ac dissipari, nec e regula in feudum dari (d) debeant

(b) KLOCK de *contribut.* concl. I, SEIDEL l. d. assert. VIII, BECHMANN l. m. § 5, cap. 1, § 6, cap. V.

(c) IO. STUCK P. I, cons. XXVI, num. 195 seqq. IO. BRUNNEMANN in cons. I; quamvis IO. BALTH. L. B. de WERNHER eiusmodi domania in Germania existere non existimet, in obseru. sel. P. X, obs. 379. At vero res certa est, si ea ex natura sua et visione veri respicitur. Ipsae leges imperii illud de iure patrimonii ad imperium romano-germanicum pertinentis sancunt (§ III, § IIII); idem circa domania principum iure, meritoque asserendum erit, de PISTORIUS l. m. P. III, p. 803 seqq. LOEWIVS l. d. § 6 seqq. p. 13 seqq. SCHOEPFE in consil. 58, num. 20 seq. num. 53 seq. p. 553 seq. vol. VIIII cons. Tub.

(d) BRUNNEMANN l. d. num. 341 seqq. IVST. HENNING BOEHMER T. I, P. II, cons. 35, num. 26, 27, p. 151, HENR. CHRIST. L. B. de SENCKENBERG in *primis iuris feud. lincis*, P. II, cap. 8, § 162, p. 176, CORNEL. van den VELDE de *in. et subinfeudatione domaniorum principum Germ. licita, vel illicita*, Marb. 1706, 4, cap. 11, p. 17, p. 37, § 18, IO. LAUR. FLEISCHERI

SCHERI

debeant, nisi ob vrgentem necessitatem, aut insignem vtilitatem, consensu ordinum, et procerum populi, eorumque, quorum interest, adhibito, impetratoque (e). Sin autem ea iusto et debito modo non sint alienata, non solum abalienans, restituto tamen pretio, verum etiam successor ea, seruato iuris ordine, sine compensatione, reuocare potest (f); nisi alienatio ex causa necessitatis facta sit (g); cum ea alienatio abs-

H

que

SCHERI *instit. iur. feud.* Hal. 1730. 8. cap. VIII, § 19, p. 330 seq. Affirmant alii, et admittunt nexum feudalem certo modo, RINGLER l. d. lib. II, § 10, BRÜCKNER l. m. cap. 9, n. 56, de BVRI l. d. p. 479 seq. 10. AVG. HELFELDI *elementa iur. feud.* len. 1763, 8, § 85 seq. p. 83 seq. GE. LVD. BOEHMERI *principia iur. feud.* Goett. 1768, § 59, § 60, p. 37 seq.

(e) de COCCII l. d. T. I, ded. 15, n. 12, n. 27 seq. p. 885 seqq. cons. 40, n. 28, p. 1031, STRYK de *iure princ. circa rationes ciuit.* cap. 7, n. 23 seqq. et de *necessit. ed. tit. possess.* cap. 3, n. 112 seqq. IACOBS l. d. § 13, § 19, p. 23 seqq. 10. SAM. STRYK de *deuog. fut. disposit.* cap. II, n. 38-41 seq. et de *statibus prouinc.* cap. I, n. 24 seqq. cap. 4, n. 16, GE. HENR. LINK in cons. 183, n. 14 seqq. p. 782 seq. RINGLER l. d. libr. III, § 7, p. 210 seqq., ROESENER l. m. cap. 6, n. 15 seqq.

(f) HERTIVS in resp. 23, n. 17, p. 62, STRYK de *necess. ed. tit. possess.* cap. III, n. 119, 10. STVCK P. I, cons. XXVI, n. 73-84 seq. p. 896 seq.

(g) ALEX. CAROC in resp. 26, n. 44, p. 117 in sel. consult. collegii ICtorum acad. Gryphisw. editis ab H. ab ENGELBRECHT, STVCK in cons. 26, n. 125 seqq.

que consensu procerum, eorumque, quorum interest, irrita et nulla habeatur (h), neque priuatus eorum possessor vlllo tempore possessionem acquirere potest, nec praescriptioni locus est, nisi tempus, quod memoriam hominum excedit, adfit, aut necessitas alienandi, aut legitimus modus acquirendi, et titulus iustus, et consensus procerum a possessore probari queat (i).

§ XXII

DE BONIS CAMERALIBVS.

Vtrum vero ea, quae de rebus domanialibus, earumque singularibus, et eximii iuribus (§ XXI) dicta sunt, ad bona cameralia principis adplicari queant? de his sunt negantia contraria aientibus (§ I, § X, § XII). Quodsi vero sub bonis, et rebus cameralibus ea intelliguntur, quae ad cameram principis, eiusque vitam, et dignitatem sustentandam, et onera reipublicae ferenda destinata sunt, et quorum prouentus in illius camera publice constituta administrantur, tunc non dubito

(h) STRYK *de iure principis circa rat. civit.* cap. 7, n. 23, 24, 28, 10. ST VCK in cons. 26, n. 78 seqq. BOEHMER T. I, P. II, cons. 45, n. 39, IACOBS l. d.

(i) *de cocceii* Vol. I, cons. 15, n. 4 seq. p. 887, STRYK *de principe euincente*, cap. III, n. 12 seqq. n. 32, et *de praesumptione pro magistratu*, cap. II, § 7 seqq. CELLARIVS l. m. cap. 18. SCHOEPPF in cons. 58, n. 61 seq. p. 558, vol. VIII, cons. Tub., IACOBS l. d. § 8 seqq. p. 14 seqq. § 23 seqq. p. 42 seqq.

dubito, fore, vt eadem iura circa eiusmodi bona cameralia locum habeant, quae hactenus de domaniis deducta sunt. E contrario si res a camera administrantur, quas princeps suis sumptibus, non reipublicae impensis, quocumque modo adquisiuit, illae ad proprium principis patrimonium sunt referendae, easque pleno dominii iure tenet, nisi ille has proprias res bonis camerae publicis addicat, quod ex constituto suo facere potest. Nihil autem interest, num illae res camerae principis publice dicatae, sint redditus varii generis, tum ordinarii, quum extraordinarii, tributa prouinciarum principi suppeditanda, et pendenda, vrbiu[m] census, an alia supra (§ XII) in medium prolata emolumenta; sed sufficit, quod ea ciuium assensu, et populi procerum approbatione principi adiumento esse debeant. Nonne sumptibus publicis, et pensionibus populi terrae, praefecturae, praedia, bonaque fructuaria acquiri, eorumque prouentus camerae principis destinari possunt? Anne vestigalia cereuisiaria, vinaria, aliaque, deinde accisae, licentiae, et reliqui fere census publici a proceribus populi assentientibus recentioribus temporibus in multis Germaniae ditioribus principibus sunt concessi (k)?

H 2

Et

(k) Haec probant acta comitiu[m] prouincialium publicae. In ducatu Wirtembergiae accisae tanquam extraordinarium medium, anno **CIOIOEXXXIII** in publico conuentu ordinum prouincialium **propositae** fuerunt, teste **FRID. CAROLO L. R. DE MOSER** in *beiträge zu dem staats- und völkerrrecht* x. vol. II, Francof. ad M. 1764, 8, p. 800 seq. sub titulo *accis*. Idem de aliis principatibus Germaniae probari potest, **RVD. LOFF** l. d. P. I, p. 363 seqq.

Et quid refert: vtrum in terris saxonis, tum electo-
ralibus, quum ducalibus (1), multisque aliis Germani-
ae territoriis, camerae nomine *der Domainen-Kammer*
insignitae non sint, an illis alia nomina sint imposita (§
X)? Sunt tamen vbique camerae publice ordinatae,
quibus principes nomen: *der Domainen-Kammer* ad-
scribere possunt, si volunt. At de his scribendi facio

FINEM.

- (1) FRID. CAR. L. B. *de MOSER* hist. dipl. belust. P. I, p.
287 seqq. p. 304, *GVIL. AVG. RVDLOFF* l. d. P. I,
p. 363-366. De Lusatia superiore conf. *BÜSCHING'S*
neue erdbeschreibung, P. III, Hamb. 1765, 8, p. 238,
§ 8, P. VI, p. 1934 seqq., *neue europäische staats- und*
reise-geographie, P. I, p. 993, P. VI, p. 268 seqq. p.
470 seqq.

VIRO PRAENOBILISSIMO
CANDIDATO IVRIVM PRAESTANTISSIMO
ET DOCTISSIMO
S. D. P.
PRAESES.

Si lubenti animo cum ciue nostro aliquo academico unquam suggestum illustris Ictorum ordinis publicum ascendi, quod grauatim nunquam feci; tamen id iamiam libentissime facturus sum, cum TV, VIR PRAENOBILISSIME, studiis academicis feliciter, beneque per quadriennium apud nos transactis, honores academicos et forenses, praemia perpetuae virtutis, assequi studuisti, meumque quaecumque praesidium ad specimen tuum auspicialia defendendum rogasti, quo nihil gratius mihi esse potuit. Non dicam, quamdiu in hac musarum sede versatus es, TE non nisi hominis ad gloriam, et eruditionem consequendam inflammati exempla edidisse, ingeniique TVI eximii dotes, et academiae litteratae, et mihi in scholis, aliisque occasionibus comprobasse. Gratulor igitur patriae de ciue ad eius emolumenta nato, gratorque patri tuo venerando et reuerendo de filio egregio. Deus optimus maximus TE seruet in posterum saluum, atque incolumem, quo, quae eo iuuante ex ore magnorum et celebratissimorum virorum suauissimo haufisti, et laude digna industria vudique collegisti, magno cum fructu, effectuque rursus in alios auxilium TV VM anhelantes conferre valeas; me vero, vt TVAE amicitiae commendatissimum habeas, rogo, quae soque. Dabam Marburgi Cattorum die XII mensis Nouembris
A. R. S. CIOICCLXXIII.

CAVENDISHI BRITANNICI REGIS

ET HOLLANDIAE

REGIS

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

A. R. S. C. 130. C. 13. 11. 11.

X2338853

ULB Halle 3
007 362 676

KMP

Fri. 03. num. 21.

DISPUTATIO IVRIDICA AVSPICIALIS
DE
REBVS PRINCIPIBVS
S. R. I. REGENTIBVS
AD IMPERIVM
DIGNITATEM ET PERSONAM PVBLICAM
SVSTINENDVM
DICATIS

RECTORE ^{QVAM} MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPE
AC DOMINO

DOMINO FRIDERICO II
HASSIARVM LANDGRAVIO, RELIQA

PRAESIDE
IOANNE ANDREA HOFMANNO

IVR. DOCTORE ANTECESSORE ORD.
ET H. T. DECANO ILL. ICTORVM ORDINIS
PRO

LICENTIA
SVMMOS IN VTROQVE IVRE HONORES
AC PRIVILEGIA CONSEQVENDI
PVBLICAE ERVDITORVM DISQVITIONI
SVBMITTIT

DIE XXVIII MENSIS NOVEMBRIS A. R. S. CIOCCCLXXIII
IACOBVS GVILIELMVS CORAEVS
RENDA-HASSVS.

MARBVIRGI CATTORVM
TYPIS MÜLLERIANIS.

P. 306.

